

România

*Opinii, temeri și aspirații ale tinerilor
într-o Românie a inegalităților sociale*

2024

Editat de

Gabriel Bădescu, Radu Umbreș,
Malina Voicu and Claudiu Tufiș

Despre studiile FES asupra tinerilor

Ce temeri au sau ce speranțe își pun tinerii? Într-o lume în continuă schimbare, marcată de criza climatică, inegalități și, în multe regiuni, de îmbătrânirea populației și de declinul democrației, **FES Youth Studies** explorează modul în care generațiile tinere percep evoluția societăților și propriul lor viitor. Scopul nostru este de a promova o dezbatere informată cu privire la opiniile tinerilor despre politică și democrație, ținând cont de circumstanțele lor de viață și de valorile pe care le au. Temele analizate includ aspecte esențiale precum educația, ocuparea forței de muncă și mobilitatea, familia și prietenii, dar și atitudinile și percepțiile lor generale. Ne axăm pe tinerii cu vârste între 14 și 29 de ani pentru a înțelege perspectivele lor asupra acestor probleme esențiale.

Din 2009, **FES** a realizat numeroase studii asupra tinerilor din întreaga lume. În 2024, tinerii din România au fost intervievați alături de cei din alte țări din Europa de Sud-Est și Europa Centrală și de Est.

Rezumat	4
1. Introducere	5
2. Metodologie	8
3. Atribute demografice și tendințe	9
 4. Educație și folosirea timpului	13
5. Muncă și mobilitate	16
 6. Familie și planuri de viitor	21
7. Valori generale, atitudini și percepții	25
 8. Atitudini politice și participare	36
Concluzii	50
Referințe	51
Note de final	52
Figuri	53
Despre autori	54

Rezumat

Studiul de față descrie și analizează atitudinile și comportamentele tinerilor din România pentru a înțelege multiple aspecte ale vieții lor, inclusiv perspectivele asupra societății și politicii. În plus, analizele care privesc această categorie de cetățeni, extrem de eterogenă și dinamică, oferă o mai bună înțelegere a societății românești în ansamblu și a perspectivelor de schimbare ale acesteia.

Cercetarea are la bază date obținute printr-un sondaj realizat de compania de sondare IPSOS în februarie-martie 2024, pe un eșantion reprezentativ pentru tinerii între 14–29 de ani din România. Acest studiu face parte dintr-o cercetare comparativă vastă care include 12 țări din sud-estul Europei, o regiune insuficient cercetată, cu date și analize sistematice deficitare: Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Grecia, Kosovo, Macedonia, Muntenegru, România, Serbia, Slovenia și Turcia.

Analizele se concentrează pe România, descrisă în context comparativ cu celelalte țări din regiune, precum și cu datele unui studiu despre tinerii din România și alte nouă țări din regiune realizat în 2018. Acestea sunt structurate după șase categorii generale de teme: atribute demografice și tendințe, educație, muncă și mobilitate, familie și planuri de viitor, valori, atitudini și percepții generale și atitudini politice și participare.

Studiul contribuie la explicarea unei situații aparent paradoxale: pe de o parte, evoluția economică a României din ultimele două decenii a fost printre cele mai bune din Europa din perspectiva mai multor indicatori de dezvoltare uzuali. Pe de altă parte, o proporție însemnată a tinerilor au o situație neobișnuit de precară în raport cu nivelul general de dezvoltare, cu perspective modeste de schimbare în absența unor intervenții și politici publice noi care să îi vizeze.

1. Introducere

E important să cunoaștem cine sunt tinerii din România din mai multe motive.

În primul rând, tinerii sunt o categorie socială cu **probleme specifice** în raport cu restul populației. Adesea tind să fie subreprezențați politic, ceea ce le reduce influența asupra politicilor care îi vizează. Prin urmare, înțelegerea a ceea ce îi motivează sau împiedică pe tineri să participe la activitățile civice poate ajuta la conceperea unor inițiative menite să stimuleze implicarea acestora și să promoveze o cetățenie mai activă. În același timp, tinerii nu sunt deloc o categorie omogenă. Între altele, diferențele de atitudini și comportamente în funcție de gen, de mediu de rezidență, venit și de status familial sunt notabile și uneori pe un trend ascendent.

În al doilea rând, dacă înțelegem cine sunt tinerii din prezent putem anticipa câte ceva din parcursul lor pe durata vieții și, prin însumare, a societății din viitor. Tinerii de astăzi sunt **cetățenii societății de mâine**, iar unii dintre ei sunt viitori politicieni, experți, lideri de opinie și factori de decizie.

În al treilea rând, copiii și tinerii au tendința **de a se schimba mai repede** decât restul populației atunci când se schimbă condițiile externe. Fenomene precum crizele economice, schimbările tehnologice, războaiele, criza Covid, accelerarea schimbărilor climatice pot avea efecte profunde și de durată asupra tinerilor, și este important ca efectele negative să fie identificate rapid și atenuate.

În al patrulea rând, **tinerii sunt agenți ai schimbării**. Înțelegerea atitudinilor lor poate oferi o perspectivă asupra problemelor sociale emergente și a potențialului de transformare a societății.

Din punct de vedere istoric, tinerii au fost în fruntea mișcărilor sociale și a inovării. Tinerii din întreaga lume sunt din ce în ce mai conectați la problemele globale și mai conștienți de acestea. Studiarea atitudinilor lor poate oferi o perspectivă globală asupra unor probleme-cheie precum schimbările climatice, drepturile omului și globalizarea. În același timp, studiile care măsoară orientările pro-democratice arată în ultimii ani un trend global descendent, inclusiv în Estul Europei, observându-se schimbări negative mai accentuate în cazul tinerilor.

În cincilea rând, societatea se confruntă cu **riscuri democratice semnificative**. Participarea civică scăzută și apariția unor actori politici extremiști sunt două dintre fenomenele cele mai vizibile. Mai mult, **tinerii din România au abilități civice modeste chiar și în comparație cu țări din Europa mai puțin dezvoltate**. Conform studiului FES realizat în 2019,¹ proporțiile celor interesați de politică, care participă civic și politic, preferă un regim de tip democratic și au un nivel ridicat de toleranță socială sunt dintre cele mai mici (Bădescu, Sandu, Angi, Greab 2019). Mai recent, Studiul Internațional privind Educația Civică și pentru Cetățenie (ICCS 2024) arată că elevii români din clasa a VIII-a au rezultate modeste la evaluarea cunoștințelor și gândirii civice, cu un scor mediu substanțial mai mic decât media tuturor țărilor participante, plasând România pe locul 16 din 20.² În același timp, alegerile locale și cele pentru Parlamentul European recent încheiate au arătat un potențial ridicat de implicare din partea tinerilor. Astfel, participarea celor de 18–35 de ani a crescut cu o treime față de alegerile de acum patru ani, ajungând la 45%.³ Însă chiar și cu această creștere, prezența a fost sub cea a populației generale, respectiv de 52%. Merită observate câteva diferențe importante în funcție de vârstă: cei de 18–19 ani au avut o prezență de 51% la europarlamentare, cu șapte procente mai mult decât cei între 25–35 de ani.

Nu în ultimul rând, **în România, sărăcia și inegalitatea sunt mai pronunțate în rândul tinerilor decât al populației generale.** Astfel, numărul de tineri care nu sunt nici angajați, nici nu își continuă educația sau formarea profesională (NEET) arată că tineretul din România se confruntă cu una dintre cele mai dificile tranziții de la educație la viața activă dintre toate statele membre UE. În 2023, proporția NEET cu vârste cuprinse între 15 și 29 de ani a fost de 19 %, de departe cea mai mare valoare din UE, aproape dublu față de medie. Cu cea mai mare proporție NEET în rândul tinerilor cu nivel scăzut de educație, de 32 %, România avea și cea mai mare diferență între femei și bărbați între 20 și 24 de ani, de 13 % în defavoarea femeilor, și cea mai mare diferență între ratele NEET din orașe, respectiv din zonele rurale, de 20 %. Mai mult, România se numără printre țările din UE în care se constată cele mai mici îmbunătățiri în ultimii 10 ani.⁴ În același timp, nivelul de trai al tinerilor, exprimat prin indicii de deprivare socială⁵, plasează România pe ultimul loc din UE în 2022 (ultimul an pentru care sunt date), 25 % din populația cu vârste cuprinse între 16 și 29 de ani având un nivel de trai scăzut, față de 6 % la nivel european.⁶

Această situație este aparent paradoxală, în condițiile în care evoluția economică a României din ultimele două decenii a fost printre cele mai bune din Europa, mult peste așteptările specialiștilor la momentul intrării în UE. Astfel, în privința produsului intern brut, atât creșterea din ultimii 15 ani (de peste două ori), cât și cea din ultimii 20 de ani (de 4,5 ori) plasează România pe primul loc între țările Uniunii Europene. Tot din perspectiva acestui indicator, România ocupa penultimul loc la momentul intrării în UE (după Bulgaria), iar în prezent se află deasupra Bulgariei, Greciei, Letoniei, Slovaciei, Croației și Ungariei, la egalitate cu Polonia și are valori apropiate de ale Estoniei, Lituaniei și Portugaliei.⁷ Consumul individual efectiv (AIC) plasează România peste 13 țări din UE, inclusiv Portugalia, Spania și Slovenia.⁸

Ce ar putea să explice situația neobișnuit de precară a tinerilor în raport cu nivelul general de dezvoltare? Câteva fenomene prezente în societatea românească pot contribui la aflarea unor răspunsuri:

Indicatorii amintiți oferă o imagine incompletă asupra dezvoltării din România

Pe de o parte, creșterea valorilor medii a fost însoțită în context românesc, aproape de fiecare dată, de creșterea decalajelor între diverse categorii sociale. Astfel, raportul dintre quintila superioară și cea inferioară (S80/S20) are una dintre cele mai ridicate valori din UE – 5,83 –, doar Bulgaria, Letonia și Lituania având valori mai mari. Pe de altă parte, doi dintre indicatorii cei mai importanți pentru a descrie dezvoltarea socială, mortalitatea infantilă și speranța de viață la naștere, ne plasează pe ultimele locuri în UE.⁹

Dinamica demografică

Populația are o structură demografică aparte, cu o proporție neobișnuit de mică de tineri, urmare a unei legi din 1966 prin care se interzicea avortul și care a condus la dublarea numărului de nou-născuți timp de câțiva ani, urmată de un nivel redus al natalității și un nivel crescut al emigrării după 1990. Astfel, conform datelor de la ultimul recensământ (2021), numărul celor de 15–19 de ani reprezintă 60 % din numărul celor de 50–54 de ani.¹⁰ O proporție redusă din populația totală poate conduce la o reprezentare politică slabă, aspect reflectat în politicile care tind să ignore acest segment al populației.

Participarea la vot a tinerilor

Aceasta tinde să fie mai redusă decât a altor categorii de vârstă, amplificând dezavantajul demografic.

Solidaritatea socială scăzută

Studiile comparative în care este estimat nivelul de solidaritate și empatie a cetățenilor față de categorii vulnerabile din societățile lor indică valori modeste în cazul României (Quandt și Lomazzi 2023). Una dintre consecințe este că politicile în favoarea tinerilor nu sunt considerate importante de către cei mai mulți membri ai altor categorii de populație.

Ne propunem prin acest studiu **să cunoaștem care sunt atitudinile și comportamentul tinerilor din România pentru a înțelege dificultățile cu care se confruntă și pentru a propune soluții de ameliorare**. În plus, analizele care privesc această categorie de cetățeni, extrem de eterogenă și dinamică, oferă o mai bună înțelegere a societății românești în ansamblu și a perspectiveilor de schimbare ale acesteia.

Cercetarea are la bază date colectate în urma unei anchete efectuate de compania IPSOS pe un eșantion reprezentativ pentru locuitorii între 14–29 de ani din România. Sondajul face parte dintr-o cercetare comparativă vastă, care include 12 țări din sud-estul Europei, o regiune insuficient cercetată, cu date și analize sistematice deficitare: Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Grecia, Kosovo, Macedonia, Muntenegru, România, Serbia, Slovenia și Turcia.

Analizele se concentrează pe România, descrișă în context comparativ cu celelalte țări din studiu, precum și cu datele unui studiu realizat în 2018. Sunt structurate după șase categorii generale de teme: (1) atribute demografice și tendințe, (2) educație, (3) muncă și mobilitate, (4) familie și planuri de viitor, (5) valori, atitudini și percepții generale și (6) atitudini politice și participare.

2. Metodologie

Studiul are la bază datele unui sondaj realizat în 12 țări de către compania de sondare IPSOS, la comanda Friedrich-Ebert-Stiftung. Populația țintă a fost reprezentată de toți locuitorii cu vârste de 14–29 de ani din următoarele țări: Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Kosovo, Macedonia de Nord, Muntenegru, România, Serbia, Slovenia, Grecia și Turcia. În Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Grecia, România, Serbia, Slovenia și Turcia, o altă condiție a fost ca grupul țintă să aibă acces la internet. În aceste opt țări, studiul s-a realizat pe baza interviurilor web asistate de calculator (CAWI). Pentru modul CAWI, publicul țintă a fost limitat la persoanele înregistrate într-un panel de acces online, care erau rezidente într-unul dintre statele membre și care aveau acces la servicii online pe un dispozitiv de intrare digitală la momentul sondajului.

Utilizarea panelurilor online pentru CAWI este o metodologie de cercetare larg acceptată, utilizată tot mai frecvent de organizațiile care realizează sondaje de opinie.

Sondajul are în total 8.943 de respondenți, dintre care 1.150 în România. Datele au fost culese în intervalul 9 februarie 2024–25 martie 2024.

Analizele din studiu sunt realizate pe baza datelor sondajului din România. Pentru câțiva dintre indicatorii mai importanți, studiul prezintă comparații între România și celelalte țări, precum și cu un studiu realizat de Friedrich-Ebert-Stiftung în 2018, care a cuprins zece țări, inclusiv România. În plus, analizele includ date statistice de la ultimul recensământ din România, din 2021, date Eurostat și OCDE.

3. Atribute demografice și tendințe

Conform datelor de la ultimul recensământ, din 2021, tinerii de 15–29 de ani reprezintă 14,2% din populația totală. Proporția lor este mai mare în rural decât în urban (16,9% față de 14,2%) și variază între regiunile de dezvoltare: Nord-Est are cea mai ridicată proporție, de 16,8%, iar Sud-Muntenia cea mai scăzută, de 14,8% (Figura 1). Merită observat și faptul că procentul persoanelor cu vârste cuprinse între 0–14 ani îl depășește pe al celor cu vârste între 15–29 de ani în populația generală, ceea ce sugerează că **proporția tinerilor nu este pe un trend de scădere în următorii 5–10 ani**. În rural, trendul este de ușoară scădere, fiind de așteptat ca migrația internă să îl amplifice.

Proporția celor cu drept de vot

Proporția tinerilor de 18–29 de ani care au drept de vot este de doar 9% din totalul cetățenilor români cu drept de vot, adică mai puțin de jumătate din proporția celor de peste 65 de ani (21%). Această diferență, amplificată de ratele de participare la vot mai mari în rândul celor în vârstă, explică în parte deficitul de reprezentare politică a tinerilor.

Nivelul de educație

În ceea ce privește educația, includem aici câțiva dintre indicatorii cei mai importanți pentru care avem date disponibile: abandonul școlar, proporția tinerilor cu studii superioare, și rezultatele la testele standardizate în studii comparate.

1. Rata abandonului școlar¹¹ este cea mai mare din UE, de 16%, în creștere între 2019 și 2023 (ultimul an pentru care avem date). Media UE este 9,5% și este pe un trend descrescător.¹² Diferențele dintre urban și rural sunt uriașe: în 2021 (ultimul an pentru care avem date), rata era 31% în rural și 5% în urban. Fenomenul este important în sine, însă are și un efect important asupra modului de interpretare a indicatorilor educaționali care au la bază testarea elevilor în școli: cu cât abandonul este mai ridicat la vârsta testării, cu atât va fi mai mare supraestimarea rezultatului testării atunci când este folosit pentru a descrie întreaga populație de vârstă respectivă.

2. Proporția tinerilor cu studii superioare este cea mai mică din UE și se află pe un trend descendent. Valoarea indicatorului pentru România, 22%, reprezintă aproximativ jumătate din media UE (42%), iar în ultimii ani a scăzut cu aproape 4%, în timp ce media UE a crescut cu 7% (Figura 2). Proporția tinerilor din România cu studii superioare este mai mică decât proporțiile din țări europene non-UE, precum Bosnia și Herțegovina, Muntenegru, Macedonia de Nord, Serbia și, la mare distanță, Turcia.

Fig. 1 Structura populației rezidente după grupa de vârstă, regiuni de dezvoltare și medii de rezidență (în %)

La 1 decembrie 2024

	0–14 ani	15–29 ani	30–65 ani	> 65 ani
Urban	15,6	14,2	50,4	19,7
Nord-Vest	15,5	15,4	50,8	18,4
Centru	15,3	14,1	49,3	21,3
Nord-Est	18,3	14,9	47,4	19,4
Sud-Est	15,0	13,1	50,3	21,5
Sud-Muntenia	15,0	13,6	50,9	20,5
București-Ilfov	15,8	13,8	51,9	18,4
Sud-Vest Oltenia	15,2	14,4	52,4	18,1
Vest	14,3	14,3	50,5	21,0
Rural	16,7	16,9	47,1	19,4
Nord-Vest	17,3	17,2	47,3	18,2
Centru	18,6	17,4	46,5	17,5
Nord-Est	18,5	18,7	45,2	17,7
Sud-Est	16,3	16,7	47,1	20,0
Sud-Muntenia	15,1	16,0	47,6	21,3
București-Ilfov	18,0	15,4	52,5	14,1
Sud-Vest Oltenia	13,6	15,8	47,3	23,3
Vest	16,2	15,9	48,6	19,3
Total	16,1	15,5	48,8	19,6

Fig. 2 Proporția de tineri între 25–29 de ani care au studii superioare în țările UE

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
UE 27	35,3	35,5	35,8	36,7	37,9	38,7	40,0	41,0	41,1	42,2
Belgia	44,7	43,6	43,1	45,6	47,2	47,0	49,2	51,9	49,5	49,7
Bulgaria	31,7	31,6	31,7	34,1	34,4	33,0	32,7	34,8	34,7	37,0
Cehia	31,7	32,0	32,4	33,4	32,9	29,8	30,8	33,0	32,3	32,4
Danemarca	39,7	40,7	42,7	43,0	43,3	45,1	44,6	45,9	45,9	45,4
Germania	25,4	26,9	27,9	28,6	29,6	30,8	33,8	34,5	34,2	35,5
Estonia	38,1	34,5	35,2	36,3	37,5	36,7	38,4	43,3	41,5	38,1
Irlanda	51,8	54,3	53,8	55,0	56,0	55,5	58,7	61,9	63,5	61,6
Grecia	40,5	39,6	38,9	41,0	41,0	41,6	43,4	44,1	45,7	43,8
Spania	40,5	41,0	42,1	44,3	46,4	48,5	50,2	51,0	51,9	53,5
Franța	45,0	44,5	44,7	44,7	47,9	48,9	50,2	51,1	51,7	52,3
Croația	31,7	30,8	36,6	37,1	36,9	38,1	38,6	38,1	37,0	38,4
Italia	24,4	25,0	24,9	26,8	27,7	28,1	29,5	29,8	31,2	32,1
Cipru	55,3	55,0	58,9	58,2	59,8	61,8	55,9	55,1	55,7	57,1
Letonia	39,0	38,5	41,3	39,3	40,5	41,6	38,0	42,6	46,2	41,9
Lituania	51,8	51,8	50,4	52,8	53,0	51,7	51,5	53,2	53,6	53,6
Luxemburg	53,2	48,1	48,5	49,7	51,2	56,0	58,9	62,7	59,0	58,3
Ungaria	29,9	29,9	27,8	28,2	27,5	27,9	28,2	30,3	29,2	26,3
Malta	34,0	34,6	36,7	36,3	45,0	42,2	40,2	41,0	42,2	49,7
Olanda	43,8	43,9	44,8	45,4	45,9	47,0	50,6	57,8	56,8	54,7
Austria	36,8	38,5	39,2	39,8	40,3	40,8	41,2	41,8	42,1	42,9
Polonia	43,2	43,0	42,2	41,1	41,1	41,8	39,1	36,1	34,6	42,7
Portugalia	31,6	34,5	35,4	34,7	36,8	38,6	43,5	48,9	43,9	42,6
România	25,8	25,4	24,0	24,8	25,2	25,2	22,8	21,4	22,6	22,0
Slovenia	34,7	37,7	41,5	42,3	38,4	43,1	43,7	46,2	45,4	41,6
Slovacia	33,0	34,4	35,4	35,9	36,7	38,2	38,3	38,7	38,9	38,1
Finlanda	35,1	34,5	35,1	35,9	36,5	36,8	38,1	35,3	34,2	34,9
Suedia	42,3	43,1	43,9	43,9	43,7	44,5	46,2	46,6	48,9	49,5
Islanda	34,8	33,2	38,3	41,9	42,7	42,1	37,6	37,8	34,2	35,8
Norvegia	48,2	47,2	48,3	47,6	46,4	47,6	50,3	54,4	55,2	56,1
Elveția	41,1	43,6	46,4	47,3	47,2	49,0	49,2	48,9	48,7	48,5
Marea Britanie	43,9	46,0	46,1	46,2	47,5	48,8	–	–	–	–
Bosnia și Herțegovina	–	–	–	–	–	–	–	25,3	24,1	24,9
Munte negru	37,1	32,8	34,7	36,8	36,0	41,7	42,2	–	–	–
Macedonia de Nord	31,2	32,6	35,5	35,5	34,0	35,9	35,6	–	–	–
Serbia	27,0	30,8	33,0	33,0	32,8	33,3	32,1	32,2	31,4	30,9
Turcia	26,1	29,4	32,4	33,8	35,6	36,9	39,4	41,8	42,7	43,6

3. Rezultatele elevilor din România în cadrul celui mai recent studiu comparat PISA (2022) sunt extrem de modeste. În România, 51 % dintre elevi au atins cel puțin nivelul 2 (din 6) de competență în matematică, semnificativ mai puțin decât media țărilor OCDE (respectiv 69%). În același timp, **diferența de performanță la matematică în funcție de statutul economic, social și cultural (ESCS) este una dintre cele mai mari dintre țările și economiile participante la PISA** (49 Punctaj PISA, locul 5/79, 2022). România înregistrează una dintre cele mai mari diferențe de performanță la matematică între elevii din sfertul superior și elevii din sfertul inferior al indicelui statutului economic, social și cultural (ESCS) (132 Punctaj PISA, locul 2/79, 2022).

Toți acești indicatori privind educația arată că modelul actual de creștere nu este sustenabil.

Analizele comparative la nivelul Europei de Est arată prezența a două modele distincte de dezvoltare: un model în care accentul este pus pe costuri reduse și preluare de tehnologie străină și un model care include construcția instituțională, accentul pus pe cunoaștere și inovare, calitatea educației și productivitate. Studiile arată că trecerea de la primul la al doilea model este dificilă, iar cele mai multe societăți rămân prinse în așa-numită „capcană a veniturilor de mijloc” (middle income trap). Datele despre România arată o apartenență clară la primul model.

Principalele rezultate

1. Proporția tinerilor care au drept de vot, cu vârste cuprinse între 18–29 de ani, este de doar 9 % din totalul cetățenilor români cu drept de vot, adică mai puțin de jumătate din proporția celor care au peste 65 de ani.

2. Rata abandonului școlar din România este cea mai mare din UE, de 16 %, în creștere între 2019 și 2023. Diferențele între urban și rural sunt uriașe: 31 % în rural și 5 % în urban.

3. Proporția tinerilor care au studii superioare este cea mai mică din UE și este pe un trend descendent. Proporția este mică chiar și în comparație cu țări europene care nu sunt în UE.

4. Rezultatele elevilor din România în cadrul studiului comparat PISA, inclusiv la ultima ediție (2022), sunt extrem de modeste. În același timp, diferențele de rezultate în funcție de statutul socio-economic al familiei sunt printre cele mai mari dintre țările și economiile participante la PISA.

4. Educație și folosirea timpului

60 % dintre tineri erau cuprinși în sistemul educațional la momentul sondajului, o creștere semnificativă față de proporția constatată de studiul din 2019 (43 %). Circa 27 % din total eșantion urmează învățământul preuniversitar, 15 % pe cel universitar, iar 10 % alte forme de educație și pregătire. Alte 10 procente sunt la studii postuniversitare (cu o suprareprezentare a bărbaților), iar 35 % nu urmează nicio formă de învățământ (lucru mai frecvent în cazul femeilor).

Educația părinților este un predictor semnificativ al nivelului de educație a tinerilor, chiar dacă luăm în considerare că mulți dintre aceștia nu și-au încheiat încă studiile. Tații a 27 % și mamele a 30 % dintre respondenți au studii universitare sau mai mult, în timp ce 29 % dintre tații și 24 % dintre mamele celor intervievați au absolvit maximum o școală profesională sau mai puțin. În asociere cu decalajul de dezvoltare socială, nivelul de educație a părinților este mai ridicat în cazul tinerilor din mediul urban, unde 38 % dintre mame și 28 % dintre tați au studii superioare, comparativ cu 21 %, respectiv 19 % în rural.

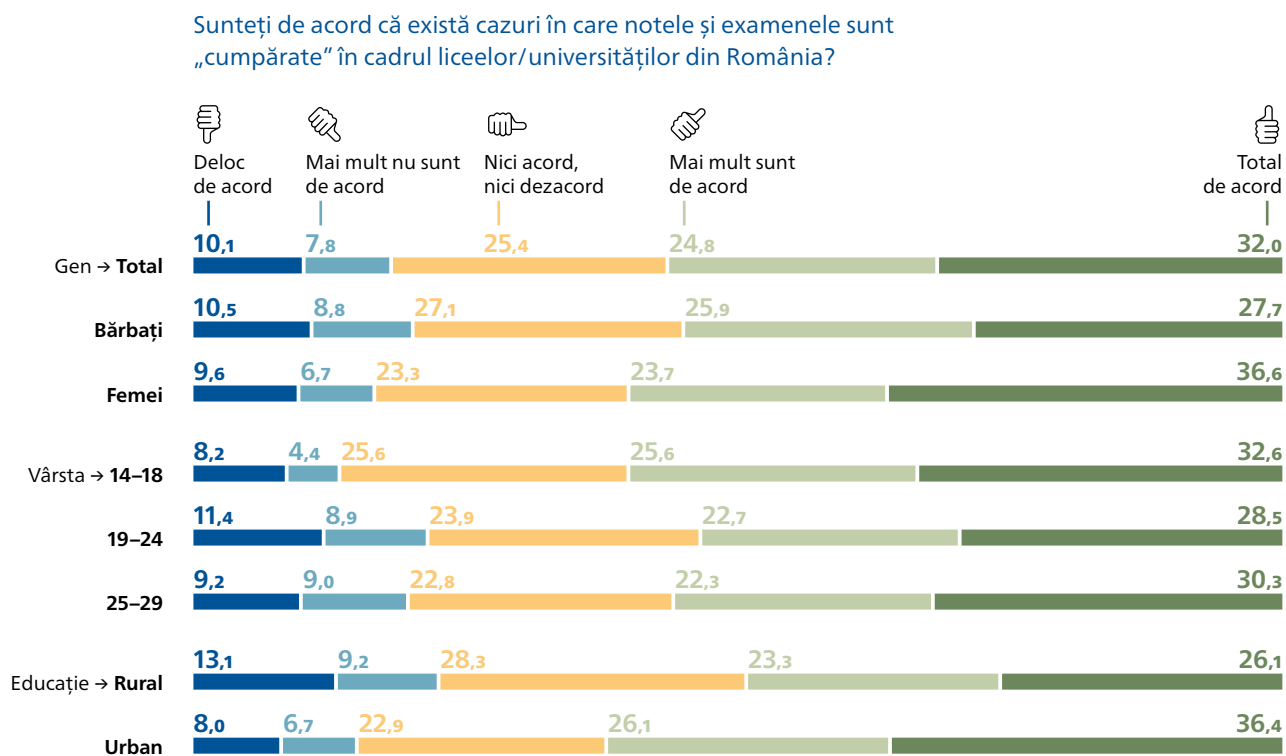

Calitatea și echitatea sistemului educațional

Calitatea educației din România este evaluată mai degrabă negativ. Doi din cinci tineri declară că sunt total (19 %) sau în mare parte nemulțumiți de calitatea educației (22 %), lucru mai frecvent în cazul celor sub 19 ani, iar 41 % dintre ei declară un nivel mediu de satisfacție. Numai 18 % dintre tineri se declară satisfăcuți de calitatea educației (inclusiv cei doar 3 % care sunt pe deplin mulțumiți), reprezentând un număr mai scăzut decât media din regiune (26 %), mult sub nivelul Sloveniei sau al Croației (54 %, respectiv 39 %), dar și sub Bulgaria sau Serbia (22 %, respectiv 26 %).

În mod nesurprinzător, nivelul de satisfacție față de actul educațional este corelat pozitiv cu evaluarea corupției din sistemul educațional. În timp ce 57 % dintre respondenți se declară mai mult sau total de acord că există corupție în educație, doar 10 % dintre ei cred că notele sau examenele nu sunt „cumpărate”, iar alți 8 % dintre tineri exprimă un acord redus cu ipoteza corupției.

Procentul celor complet convinși că notele sunt tranzacționate pe bani este de 32 %, o creștere însemnată față de datele din 2019 când 26 % dintre respondenți erau total de acord că sistemul educațional este viciat. Percepția tinerilor din România asupra corupției în educație este relativ similară cu cea a tinerilor din regiune, fiind mai redusă decât în Bosnia și Herțegovina sau Serbia (unde 48 %, respectiv 42 % dintre tineri sunt absolut convinși că notele sunt cumpărate), dar mai ridicată decât în Kosovo sau Slovenia unde doar 16 % și respectiv 18 % dintre tineri au această opinie.

Fig. 3 **Opiniile tinerilor din România cu privire la corupția din sistemul de educație (în %)**

Tinerii aflați la liceu sau facultate sunt cei mai înclinați să creadă că notele pot fi cumpărate, însă cei care urmează studii postuniversitare văd mai puțină corupție. Acest lucru sugerează fie concentrarea plăților informale la nivelul educației secundare, fie faptul că cei cu parcurs educațional mai lung nu au avut nevoie să folosească mijloace informale sau au frecventat instituții de învățământ mai bine administrate.

Tinerii din urban tind să considere că există mai multă corupție în educație, 36 % dintre ei fiind complet convingși în comparație cu 26 % în cazul celor din rural. Diferența poate fi explicată atât printr-o competiție educațională mai intensă între tinerii din mediul urban pentru a obține note mari sau de trecere, dar și prin stimulentele perverse generate de puterea de cumpărare mai redusă a salariilor din învățământ raportată la costurile vieții urbane.

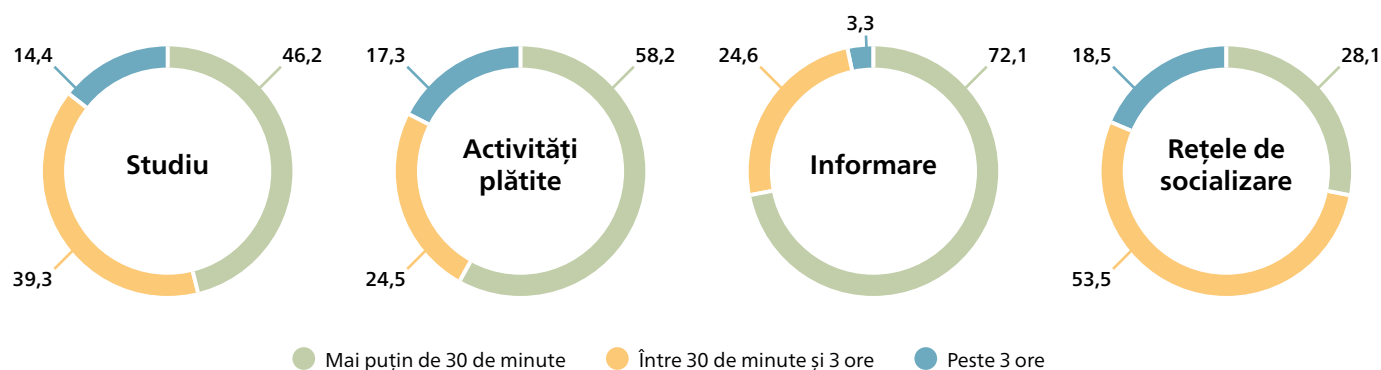
Petrecerea timpului

Cel mai mult timp dedicat activităților de învățare îl regăsim la tinerii aflați în ciclul liceal sau universitar, 25 % dintre ei investind peste trei ore, 44 % dintre liceeni și studenți studiind însă mai puțin de o oră. **Timpul de studiu scade la nivelul studiilor postuniversitare** unde doar 15 % investesc peste trei ore, probabil datorită activităților profesionale cărora le dedică mai multe ore decât cei aflați în alte forme de educație. Confirmând scenariul competiției și investiției educaționale mai ridicate în urban, **tinerii din orașe petrec ceva mai mult timp învățând decât cei din rural, dar și dedică mai multe ore muncii salariate, mai ales cei din București**. Timpul alocat citirii presei sau căutării informațiilor pe internet este cel mai redus dintre cele patru domenii studiate, 73 % dintre respondenți petrecând sub 30 minute, iar doar 8 % dedicând mai mult de două ore informării online.

28 % dintre tineri petrec mai puțin de 30 de minute pe rețelele de socializare (mai ales cei care urmează studii postuniversitare, respectiv 38 %).

Fig. 4 Cum își petrec tinerii din România timpul online (în %)

Timpul petrecut cu activitățile online într-o zi obișnuită de lucru

35 % dintre tineri petrec mai mult de două ore pe rețelele de socializare, mai frecvent în rândul studenților (44 %), procentul scăzând la 31 % printre cei care urmează studii postuniversitare. Pe lângă diferențele dintre cohorte privind „nativitatea” digitală, tinerii pleacă de la un nivel relativ ridicat de folosire a rețelelor sociale înainte de majorat, activitate care sporește în studenție și/sau angajarea în muncă prin formarea de noi relații și interacțiuni atât offline cât și online. Utilizarea rețelelor sociale se reduce după vârsta de 25 de ani prin tranziția spre specializare postuniversitară, mai ales în conjuncție cu activitatea profesională, cu atât mai mult cu cât această generație s-a maturizat înainte de expansiunea platformelor digitale (de exemplu, explozia TikTok în perioada 2017–2019).

Tinerii din urban acordă mai mult timp socializării virtuale în comparație cu cei din rural, posibile explicații fiind dimensiunea mai mare a sferei de relații personale în orașe, dar și preferințele pentru interacțiunea față în față sau ușurința acesteia în mediul rural. De asemenea, **sfera socială mai extinsă și facilitățile oferite de socializarea digitală pot explica o diferență semnificativă între genuri**, 40 % dintre femeii declarând că petrec mai mult de două ore pe rețelele de socializare, în comparație cu 31 % dintre bărbați. Aceștia din urmă ar putea petrece mai multe ore angajați în alte activități digitale, cum ar fi jocurile pe calculator sau filmele.

Principalele rezultate

- 1. Nivelul de educație a tinerilor este puternic corelat pozitiv cu nivelul de educație a părinților**
- 2. Aproape jumătate dintre tineri sunt nemulțumiți de calitatea educației din România, iar evaluările sunt corelate cu opiniile că notele pot fi cumpărate. Percepția corupției din educație este mai ridicată la respondenții din urban și femei, însă mai scăzută la tinerii aflați la studii postuniversitare**
- 3. Timpul acordat studiului este relativ egal la nivel preuniversitar și universitar, însă scade la nivel postuniversitar unde cresc orele dedicate muncii salariate.**
- 4. Orele petrecute pe social media și rețelele de socializare sunt comparabile cu cele dedicate educației și activităților lucrative și mult mai ridicate decât cele dedicate culegerii de informații din mediul online.**
- 5. Socializarea virtuală este mai prevalentă în rândul femeilor și tinerilor din urban, sugerând că bărbații și tinerii din mediul rural fie socializează mai mult față în față, fie investesc timpul în alte activități.**
- 6. Eforturile personale și percepțiile asupra educației sugerează o competiție socială mai ridicată în urban decât în rural.**

5. Muncă și mobilitate

48 % dintre tineri desfășoară activități remunerate, o creștere semnificativă în comparație cu datele studiului din 2019, cei mai mulți fiind angajați cu contract de muncă pe termen nedeterminat și cu normă întreagă (31 %). Procentul acestora din urmă este semnificativ mai mare decât media țărilor incluse în

48 % dintre tineri desfășoară activități remunerate

studiu (22 %) și este al doilea cel mai ridicat din regiune (după tinerii din Bulgaria cu 32 %, la polul opus fiind tinerii din Kosovo cu doar 8 %). Gradul ridicat de ocupare cu normă întreagă, pe perioadă nedeterminată caracterizează mai ales tinerii din urban și, în special, din București.

Tendința ridicată de ocupare se observă și din **proporția mică, doar 12 %, a tinerilor români care nu au loc de muncă și nici nu caută** (mai ales în zona Moldovei), o scădere semnificativă față de studiul din 2019 conform căruia 25 % dintre tineri se aflau în această situație. Ca efect probabil al unei cereri intense pe piața forței de muncă manifestată și prin creșterea salariului mediu cu 15 % în 2024 față de anul anterior,¹³ **România are cel mai redus procent de tineri inactivi din toate țările studiate** unde media este de 21 %, valori foarte ridicate înregistrându-se în Kosovo (42 %) și Muntenegru (35 %).

Tinerii din rural sunt suprareprezențați în cadrul celor cu contracte de muncă cu jumătate de normă, un total de 8 % dintre intervievați. **19 % dintre tineri sunt în căutarea unui loc de muncă**, cu precădere tinerii din rural și din Moldova, femeile și cei cu vârste între 20 și 24 de ani. În jur de 8 % dintre tineri sunt cuprinși într-o formare profesională, sensibil mai mulți decât media celorlalte țări (5 %), cei mai mulți locuind în regiunea Centru și în București.

Locurile de muncă ocupate de tinerii români sunt remarcabil de bine armonizate cu pregătirea lor profesională și educațională. 38 % dintre tinerii care muncesc o fac în profesia lor, 23 % într-un domeniu apropiat, iar 32 % dintre ei într-o ocupație diferită. România este pe locul 3 în regiune la nivelul tinerilor care lucrează în profesia lor după Turcia cu 50 % și Muntenegru cu 40 % și pe locul 1 la nivelul celor cu profesii apropiate de actualul loc de muncă, media în regiune fiind de 18 %. Tinerii din urban și-au găsit locuri de muncă pentru care sunt calificați profesional mai frecvent decât cei din rural. 65 % dintre tineri ocupă poziții care corespund educației lor (cel mai ridicat procent din regiune unde media este de 55 %), mai ales în cazul femeilor. Bărbații sunt ușor suprareprezențați în rândul celor 14 % care lucrează pe poziții ce necesită o educație superioară, dar și în rândul celor 19 % care au o pregătire superioară cerințelor postului.

Angajare și sindicalizare

Cei mai importanți factori care, conform percepției, influențează găsirea unui loc de muncă sunt, aproximativ la egalitate, competențele profesionale și relațiile personale care primesc un scor de 2,97 respectiv 3,01 pe o scală de la 1 la 5. Ambele sunt considerate ceva mai importante de către tinerii din urban care se confruntă cu o piață mai competitivă a forței de muncă decât cei din rural. Importanța acordată experienței de muncă în străinătate și cea acordată relațiilor politice sunt semnificativ mai reduse, cu scoruri medii de 2,59, respectiv 2,26.

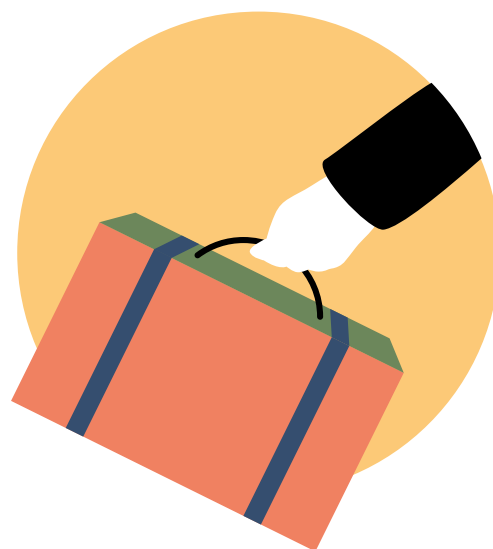
Bărbații oferă scoruri moderat dar recurent mai ridicate decât femeile la evaluarea importanței tuturor factorilor, datorită fie unei competiții mai ridicate în sectoarele preponderent masculine, fie a supraestimării intensității acesteia. Tinerii sub 19 ani sunt ceva mai înclinați să considere ca importante atât relațiile personale, cât și cele politice, un posibil efect al reprezentărilor publice despre clientelism, care însă se reduce în urma experiențelor personale în câmpul muncii.

Aproape 8 % dintre tinerii din România sunt membri ai unui sindicat, printre cei mai numeroși din regiune alături de tinerii din Turcia, Muntenegru și Bulgaria, comparativ cu 2 %, respectiv 3 % dintre tinerii din Albania și Kosovo. Procentul tinerilor din România înscrși în sindicate este mai mare în localitățile cu caracter mixt rural-urban (cu procente între 15 % și 20 % de sindicalizare) în comparație cu al celor din rural sau urbanul mare (3 % respectiv 6 %), iar aceeași tendință se remarcă cu privire la intenția de a se înscrie într-un sindicat. Dacă în zonele rurale predomină agricultura și industriile conexe care au rate foarte scăzute de sindicalizare, iar în marile orașe sectorul serviciilor și al micilor companii unde sindicatele sunt mai rare, industria de manufactură este amplasată în zonele la confluența dintre rural și urban. Gradul de sindicalizare crește odată cu vârsta, este ușor mai ridicat printre bărbați decât printre femei și este cel mai ridicat în rândul celor cu contracte de muncă pe durată determinată și al celor cu contracte cu jumătate de normă, pe durată nedeterminată.

Mobilitate externă

27 % dintre tineri au locuit în străinătate mai mult de șase luni, lucru mai frecvent în cazul bărbaților și mai ales al tinerilor din rural, iar experiența migrației circulatorii crește o dată cu vârsta intervievaților. Tendințele se păstrează și în cazul călătoriilor în afara țării în scop educațional sau de formare profesională. **10 % dintre tineri au fost la studii universitare** și un număr similar au călătorit pentru formare profesională, în ambele cazuri bărbații fiind de două ori mai mulți decât femeile. Tinerii din rural sunt suprareprezentăți în cadrul celor 8 % dintre respondenți cu studii la nivelul învățământului secundar și cu formare vocațională.

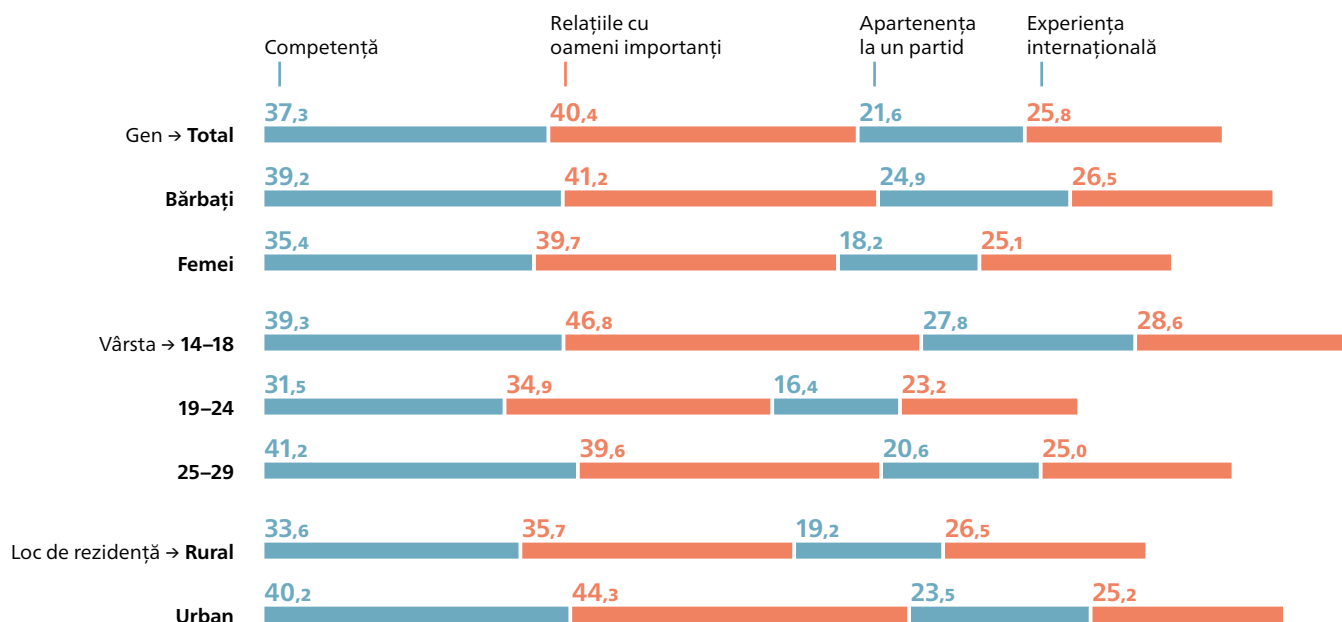
Tinerii din orașe au fost mai rar în străinătate pentru studii și fie intenționează să facă asta în viitor (33 % în comparație cu 25 % în rural), **fie nu au planuri de migrație pentru educație** (40 % în comparație cu 31 % în rural). Oportunitățile educaționale din România pot fi relativ mai atractive în orașele mari în comparație cu alternativa de a merge în străinătate, luând în considerare calitatea educației, dar și condițiile de trai pe durata studiilor. Migrația economică a părinților din rural ar putea determina și mutarea copiilor, respectiv înscrierea acestora din urmă la liceu sau formare vocațională în străinătate, urmată fie de revenirea în țară a întregii familii, fie de stabilirea pe termen lung în altă țară.

Cea mai frecventă situație în cazul femeilor este de absență atât a experienței cât și a dorinței de a călătorii pentru studii după cum se constată în cazul a 43 % dintre tinerele interviuate spre deosebire de 30 % dintre tinerii bărbați. Intenția de a studia în afară scade odată cu vârsta (de la 35 % printre tinerii sub 19 ani la 21 % printre cei de peste 25 de ani). Toleranța la risc mai ridicată poate face ca bărbații să aibă mai multe experiențe, dar și o dorință mai ridicată de a pleca la studii în străinătate decât femeile. O altă posibilă explicație sunt strategiile de viață ale bărbaților, care încearcă să acumuleze cât mai mult capital cultural de care depinde performanța pe piața muncii și atractivitatea lor pe piața matrimonială.

Fig. 5 **Opinii privind factorii importanți pentru găsirea unui loc de muncă în rândul tinerilor din România (în %)**

Ponderea răspunsurilor „important” și „foarte important”

33 % dintre tinerii din România declară o dorință moderată de a emigra (mutarea în străinătate pe o perioadă mai mare de șase luni), iar unul din cinci vrea mult (11 %) sau foarte mult (8 %) să plece din România. Intenția de emigrare rămâne printre cele mai reduse din regiune. Nivelul este relativ similar cu cel al tinerilor din Bulgaria și Croația și mult sub valorile din Albania și Macedonia de Nord unde în jur de 40 % dintre tineri au o dorință puternică sau

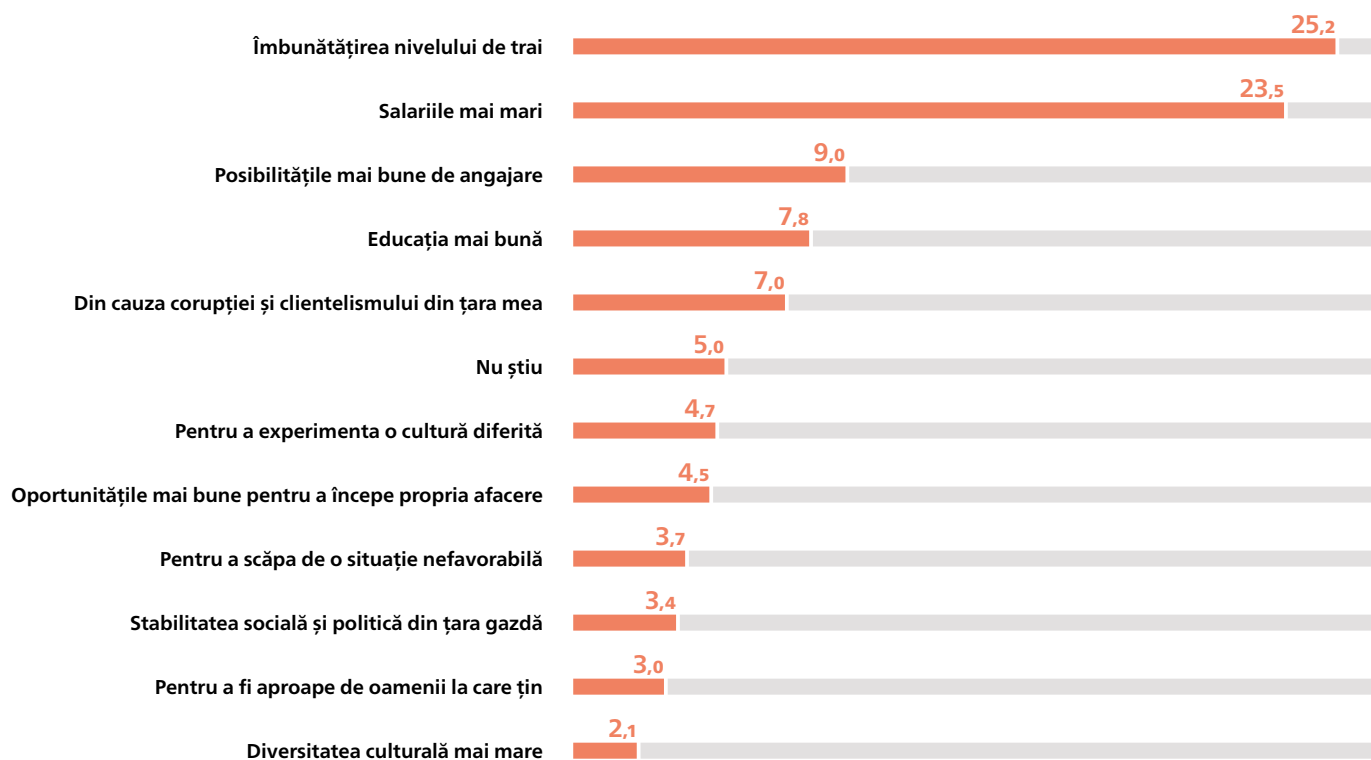
33 % dintre tineri doresc să plece din țară

foarte puternică să emigreze. Aproximativ o jumătate (48 %) dintre tinerii români nu intenționează să plece (27 %) sau au dorințe reduse de a o face (21 %). 25 % dintre cei care au vreo dorință de a pleca nu știu când vor pleca, iar un procent similar nu știu pentru cât timp ar emigra.

Cei mai mulți dintre tinerii ce doresc să plece din țară prevăd că o vor face în următorii doi ani (17 %) sau cinci ani (26 %). **Doar 8 % dintre tineri plănuiesc să emigreze în următoarele șase luni, intenție ușor mai ridicată la bărbați și în rural** în timp ce femeile și respondenții care locuiesc în orașe declară mai des că nu știu când vor pleca. Tot tinerii din mediul urban raportează mai frecvent planuri de emigrare în următorii zece ani sau mai târziu, ceea ce s-ar explica atât prin planurile de a termina studiile în țară menționate anterior, cât și printr-o posibilă reprezentare mai vagă a emigrării, care apare ca o posibilitate în viitorul mai îndepărtat.

Dorința de emigrare definitivă apare la 15 % dintre tineri, ceva mai accentuată la tinerele femei și la tinerii din urban, iar 10 % dintre tineri vor să emigreze pe o perioadă de peste zece ani. 49 % dintre tineri au planuri de migrație pe o perioadă de maximum zece ani, fiind distribuiți relativ egal între duratele estimate de sub un an, între un an și cinci ani, sau între cinci și zece ani.

Fig. 6 Motive de emigrare ale tinerilor din Români (în %)

Perspectivile de migrație temporară sunt mai frecvent întâlnite la bărbați și la tinerii din rural, ceea ce sugerează o strategie de acumulare de resurse economice și sociale prin migrație urmată de revenirea în România. Această ipoteză este susținută și de acțiunile concrete ale celor cu planuri de migrație.

Bărbații și tinerii din rural apar mai des în cele două subgrupuri relativ egale (circa 15 % din eșantion) ale tinerilor care au luat legătura cu potențiali angajatori, respectiv care au contactat instituții de învățământ din afară sau au obținut burse de studii afară. În comparație, **femeile și tinerii de la oraș se numără mai degrabă printre cei care nu au făcut ceva concret privind plecarea în străinătate**, fie dintr-un interes mai redus pentru această opțiune de viață, fie din cauza proiectării posibilității de a emigra într-un viitor mai îndepărtat.

Cea mai frecventă acțiune, întreprinsă de un tânăr din cinci, este contactarea unor prieteni din străinătate, mai ales în cazul tinerilor cu vârste peste 25 de ani care au o probabilitate mai ridicată de a avea contacte peste hotare.

Principalele cauze declarate pentru emigrare sunt cele economice, raportate sensibil mai mult de tinerii din urban față de cei din rural care au motivații mai difuze. 25 % din subeșantionul celor cu planuri de plecare își doresc o îmbunătățire a nivelului de trai, 24 % sunt motivați de salariile mai ridicate din străinătate, în timp ce 10 % caută o piață a muncii cu mai multe oferte. Oportunitățile educaționale îi atrag mai ales pe tinerii sub 19 ani, iar bărbații raportează sensibil mai multe motive ce țin de condițiile nefavorabile de viață decât femeile: de la situația personală nefavorabilă la instabilitatea socio-politică sau corupția din România.

Mobilitate internă

31 % dintre tineri declară că mutarea în altă localitate din România în următorul an este probabilă (22 %) sau aproape sigură (9 %). Un procent dublu îl reprezintă tinerii care nu intenționează să își schimbe localitatea de domiciliu și care sunt mai siguri că vor rămâne pe loc, în timp ce 10 % dintre respondenți nu știu ce vor face. Nu se remarcă diferențe semnificative între genuri, însă **se observă o evoluție crescătoare a intenției de a migra în interiorul țării de-a lungul procesului de maturizare.**

Tinerii sub 19 ani tind să declare mai frecvent că sigur nu vor pleca, aceștia fiind deseori încă în familia de origine și ancorați în sistemul educațional, însă procentul celor care intenționează să plece în altă localitate se amplifică semnificativ în rândul celor cu vârste între 19 și 24 de ani care exploatează oportunități educaționale și profesionale în centrele urbane. Creșterea intenției de migrație continuă și în cazul celor cu vârste peste 25 de ani, dar cu o amplasare ceva mai redusă, lucru ce poate fi explicat prin ieșirea din circuitul universitar și postuniversitar concentrat în marile orașe și tranziția spre piața forței de muncă.

Tinerii din mediul rural sunt mai înclinați să declare că vor pleca în altă localitate, indicând continuarea fluxurilor de populație ce alimentează urbanizarea. Intenția de migrație internă este mai ridicată în nordul Transilvaniei, 38 % dintre tineri declarând că sigur sau probabil vor pleca, posibil impulsionați de dezvoltarea Clujului și a altor orașe mari din zonă. **Intenția de mobilitate internă este mai redusă în București și regiunea Vest, două zone urbanizate, afluate și aflate într-o dezvoltare economică accelerată,** unde aproape 70 % dintre tineri declară că sigur sau probabil vor rămâne acolo unde locuiesc în prezent.

Principalele rezultate

1. Aproximativ jumătate dintre tineri desfășoară activități remunerate, majoritatea cu contract de muncă cu normă întreagă, pe durată nedeterminată. Femeile, tinerii din rural, precum și cei din regiunile Nord-Est și Sud-Vest ale României sunt mai frecvent fără loc de muncă, dar în căutare.

2. Competențele profesionale și relațiile personale sunt factorii cei mai importanți pentru găsirea unui loc de muncă în percepția respondenților. Tinerii sub 18 ani tind să acorde mai multă importanță relațiilor politice sau personale, în timp ce tinerii adulți pun mai multă greutate pe toți factorii testați.

3. Mai puțin de un tânăr din zece este membru al unui sindicat, iar aceștia tind să fie angajați cu contract de muncă pe durată determinată, să fie ceva mai în vârstă și să locuiască în zonele mixte rural-urban.

4. Mai mult de un sfert dintre respondenții tineri au locuit în străinătate mai mult de șase luni, cu precădere bărbați și tineri din rural.

5. Aproximativ jumătate dintre tineri exprimă dorința de a emigra, care este puternică sau foarte puternică în cazul a 20 % din totalul tinerilor. Intenția de emigrare este printre cele mai scăzute din regiune.

6. Motivația economică pentru emigrare este dominantă.

7. O treime dintre tineri au planuri de relocalizare în interiorul României, cu precădere cei din mediul rural, procentul fiind semnificativ mai scăzut printre cei din regiunile dezvoltate economic.

6 Familie și planuri de viitor

10 % dintre tineri locuiesc singuri, ponderea bărbaților în acest caz fiind de cinci ori mai mare decât a femeilor, și tot o pondere mai mare găsim și în rândul respondenților cu vârstă între 19 și 24 ani aflați la studii universitare sau la începutul carierei, însă înainte de întemeierea unei familii. Distribuția pe genuri se poate explica prin posibilitățile financiare mai reduse ale femeilor sau prin considerente culturale și sociale conform cărora este mai atractiv ori mai accesibil pentru bărbați să locuiască singuri (cum ar fi siguranța sau preferința pentru independență).

47 % dintre tineri locuiesc cu mama, iar 41 % locuiesc cu tatăl. Se remarcă **un număr mai redus de femei care locuiesc cu mama**, o posibilă explicație fiind gospodăriile în care mama este plecată la muncă în străinătate, iar una dintre fiice preia din rolurile ei domestice. Aceeași explicație bazată pe migrația externă poate fi dată pentru procentul ceva mai redus de tineri care locuiesc cu tatăl în rural, deși o altă explicație poate fi mortalitatea mai ridicată a bărbaților.

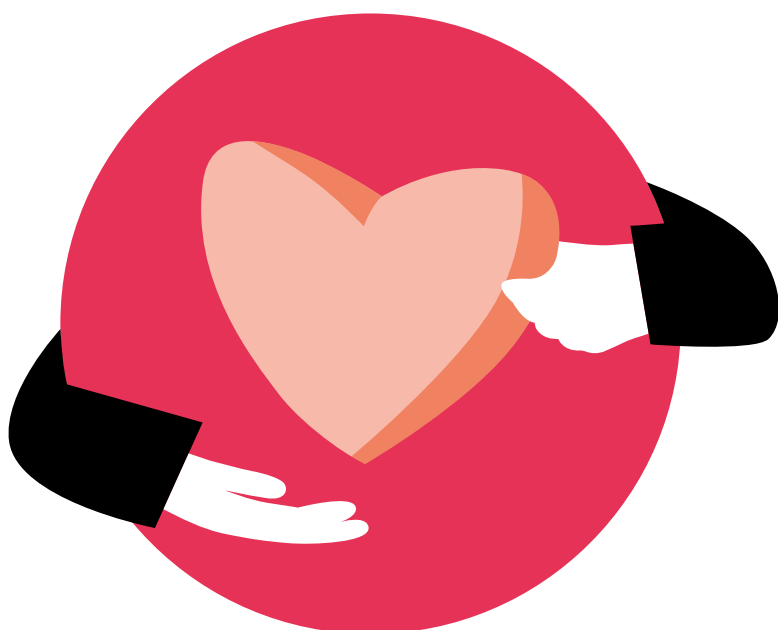
55 % dintre tinerii care locuiesc cu părinții declară că o fac deoarece este cea mai convenabilă soluție, dar 34 % declară că ar pleca dacă ar avea posibilități financiare.

Confortul este mai des menționat de către tinerii din mediul urban, iar limitările economice sunt mai des menționate în mediul rural, reflectând ecartul ridicat de nivel de viață dintre cele două. Acest lucru este confirmat de evaluarea relației cu părinții care este de două ori mai des raportată drept conflictuală în rural (8 %) decât în urban. 25 % dintre tineri trăiesc în gospodărie cu frați/surori, mai ales în zonele rurale unde familiile sunt mai numeroase și mai extinse și unde găsim un număr mai ridicat de tineri care locuiesc cu bunicii (8 %).

Mai ales bărbații tineri ar pleca de lângă părinți dacă ar avea resursele necesare, lucru ce se corelează cu intenția dovedită de a locui pe cont propriu menționată anterior ca fază de maturizare social-economică. În concordanță cu explicațiile anterioare, bărbații declară o relație deficitară cu părinții mai frecvent decât femeile, la fel și cei din grupa de vârstă 19–24 ani care raportează mai multe probleme cu părinții decât cei sub 19 ani și cei peste 25 de ani. Doar 3 % dintre tineri declară că se opun părinților, lucru valabil mai ales în cazul femeilor față de care, cel mai probabil, părinții resimt mai multe temeri și o mai mare nevoie de protecție decât în cazul bărbaților.

Întemeierea familiei: prezent și viitor

Mulți dintre respondenții studiului au început deja întemeierea unei familii. **38 % dintre tineri locuiesc cu partenerii**, reprezentând cel mai ridicat procent din regiune comparat cu media de 26 %, iar 20 % locuiesc cu propriii copii, din nou o valoare cu 40 % peste media din regiune de 14 %. Se observă o diferență foarte ridicată între genuri: 48 % dintre femei locuiesc cu partenerul, un procent aproape dublu față de cel al bărbaților (27 %). Asimetria se observă și la statutul marital unde 33 % dintre tinere sunt căsătorite, iar 27 % dintre ele locuiesc cu propriii copii, în schimb procentele aferente bărbaților sunt de 17 %, respectiv 14 %. România se află pe locul doi după Turcia la procentul de tineri căsătoriți (25 % comparativ cu media de 17 %).

Diferențele sunt asociate cu vârsta mai mică la întemeierea familiei în cazul femeilor, lucru care se observă și la cele 15 % dintre femei care locuiesc cu partenerul fără a fi căsătorite față de doar 10 % dintre bărbați în aceeași situație. Aceștia din urmă manifestă o tendință ușor mai ridicată de a fi într-o relație fără coabitare, în special în mediul urban, acolo unde găsim și mai mulți tineri care locuiesc cu prieteni, mai ales în cazul celor între 19 și 24 de ani. Procentul celor divorțați sau văduvi este foarte redus (1,3 %, respectiv 0,3 %).

România este de departe țara din regiune cu cel mai ridicat procent de tineri care preconizează că vor avea doar un copil (16,5 % față de media de 8,4 %, iar pe locul doi se află Bulgaria cu 12,5 %). Sunt mai multe femei care planifică să aibă un singur copil (18,3 %) decât bărbați (14,5 %), iar aceeași opțiune se regăsește mai frecvent în urban (17,9 %) decât în rural (14 %). Sunt mai mulți bărbați care preconizează că vor avea doi copii (57 %) decât femei (49 %), iar variabilitatea răspunsurilor bărbaților este mai ridicată, confirmând strategiile reproductive asimetrice în funcție de gen (Buss 1999). 25 % dintre tineri nu au oferit vreo cifră privind numărul de copii preconizat de-a lungul vieții, iar **20 % dintre tineri au declarat că, probabil, nu vor avea niciun copil, dublu față de cifrele înregistrate în 2019.** Se observă o diferență între genuri, fiind **mai mulți bărbați care consideră că nu vor avea niciun copil** (24 %) decât femei (17 %).

Diferențele dintre genuri se observă și la numărul de copii preconizat, la fel și tendințele diferite între mediile de rezidență. **Procentul tinerilor din rural care prevăd că vor avea trei copii sau mai mult este aproape dublu față de proporția celor din urban** (24 % versus 13 %), iar numărul mediu de copii preconizat de tinerii din rural este 2,2, semnificativ mai ridicat decât media din urban (1,8). Numărul mediu de copii prevăzut de femei din total eșantion este de 1,95, cifră aflată sub rata de fertilitate pentru înlocuirea naturală a populației și care nu include tinerele care consideră că nu vor avea niciun copil. **Datele confirmă, așadar, tendința de declin demografic a populației României accentuată de preferința foarte ridicată pentru familii cu un singur copil, mai ales din partea femeilor.**

Fertilitatea previzionată redusă este corelată și cu vârsta ridicată pentru începerea procreării, mai ales în urban unde vârsta estimată pentru apariția primului copil declarată de tineri este cu 1 an și 3 luni mai mare decât în rural. Femeile declară că vor să aibă primul copil cu nouă luni mai devreme decât bărbații, lucru explicabil prin fereastra reproductivă mai îngustă și costurile biologice mai ridicate asociate sarcinii și îngrijirii copiilor.

Fig. 7 Numărul estimat de copii și vârsta medie la care devin părinți (în %)

	Total	Rural	Urban	Bărbați	Femei
Niciunul	20,6	21,7	19,5	23,7	13,7
1 copil	16,5	14,0	17,9	14,5	18,3
2 copii	30,7	28,9	31,6	33,1	28,5
3 copii	7,4	8,8	6,0	7,0	7,7
4 sau mai mulți copii	3,2	5,3	1,6	3,0	3,2
Nu știu	21,5	20,5	21,4	22,7	20,4
Vârsta medie când au avut primul copil (neplanificat sau planificat)	25 ani și 10 luni	25 ani și 1 lună	26 an și 6 luni	26 ani și 3 luni	25 ani și 7 luni

Reprezentări ale viitorului

Tinerii sunt mult mai optimiști cu privire la viitorul propriu pe termen mediu în comparație cu viitorul societății românești în general, deși pesimismul și optimismul cu privire la propria viață sunt strâns corelate cu opiniile despre starea generală a țării.

69 % dintre tineri consideră că vor avea o viață personală mai bună peste zece ani, în special tinerii din urban (73 % versus 61 % în rural) și cei cu vârste între 19 și 24 de ani (76 % în comparație cu 65 % dintre cei sub 19 ani, dar și dintre cei peste 25 de ani). 18 % dintre intervievați consideră că viitorul peste zece ani nu va fi diferit de prezent, cu precădere tinerii din rural sau cei de peste 25 de ani, iar 25 % dintre aceștia din urmă nu văd vreo schimbare în viitor. **Tinerii sub 19 ani sunt mai pesimiști cu privire la traiectoria personală** deoarece 20 % dintre ei cred că o vor duce mai rău peste zece ani, în timp ce doar 9 % dintre tinerii peste 20 de ani văd o evoluție negativă a propriei vieți. Tinerii din România sunt ușor mai pesimiști decât media din regiune cu privire la viitorul personal și cel al societății.

Peste 40 % dintre intervievați sunt pesimiști în legătură cu viitorul României, în timp ce doar 27 % consideră că lucrurile vor evolua spre mai bine. Tinerii din rural sunt mai înclinați decât cei din urban să considere că în România va fi la fel de bine (35 % față de 29 %), pe când tinerii de la oraș sunt mai încrezători că viitorul țării va arăta mai bine (29 % față de 23 % în rural). **Pesimismul social este mai accentuat la cei sub 19 ani** (48 % consideră că va fi mai rău în comparație cu 36–40 % dintre cei mai în vârstă), iar optimismul caracterizează mai degrabă tinerii cu vârste între 20 și 24 de ani, 33 % dintre aceștia considerând că viitorul societății va fi mai bun în comparație cu doar 24 % dintre tinerii sub 19 sau peste 25 de ani care cred același lucru. Se observă și că procentul tinerilor care prevăd o lipsă a schimbărilor crește odată cu vârsta.

Tinerii din urban sunt mai optimiști decât ceilalți atât cu privire la propriul viitor, cât și la evoluția societății, în timp ce tinerii din rural par mai predispuși să vadă stagnare sau mai ales o evoluție negativă a societății, chiar dacă 61 % consideră că viața lor personală se va îmbunătăți în următorii zece ani. O posibilă explicație poate fi strategia de migrație spre zone în care nivelul de trai este superior (orașe sau străinătate) sau opinia că sunt într-o poziție bună pentru a-și îmbunătăți viața chiar dacă lucrurile rămân la fel sau se înrăutățesc în jur.

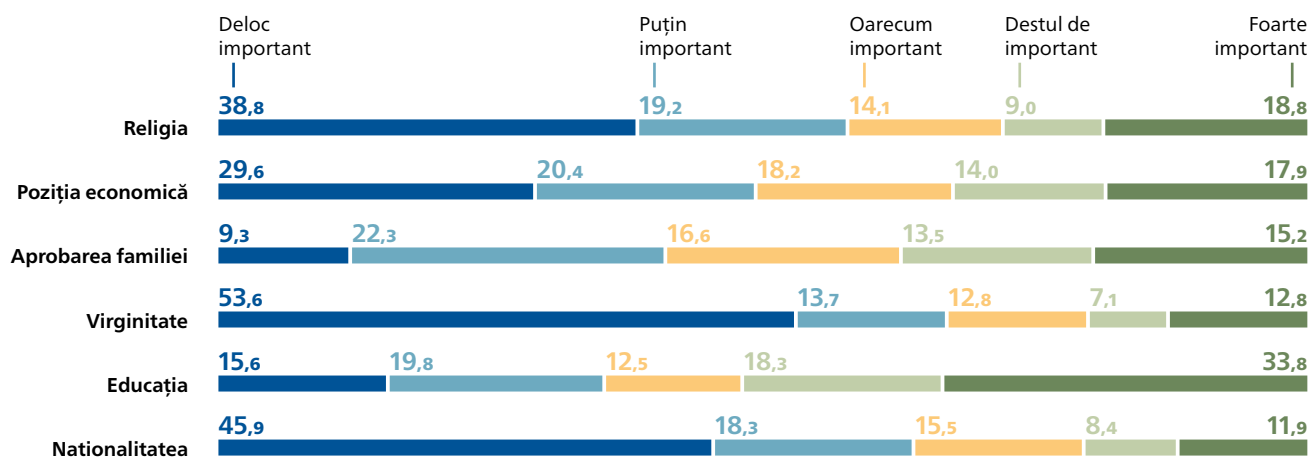
Putem remarca **pesimismul adolescenților** cu privire la propria viață și schimbările sociale în comparație cu optimismul celor cu vârste între 20 și 24 de ani ori scepticismul celor de peste 25 de ani. Procesul de maturizare poate presupune confruntarea cu greutăți mai importante (obiective sau subiective) în adolescență, dar și cu oportunități favorabile pe măsură ce tinerii intră pe piața forței de muncă sau încep studiile universitare, oscilația opiniilor stabilizându-se la un nivel mai moderat pe măsură ce experiența de viață reduce atât din fricile nejustificate, cât și din speranțele nerealistice cu privire la propria persoană și dinamica de schimbare a societății.

Criterii de alegere a partenerilor

Criteriile de alegere a partenerilor indică câteva diferențe semnificative între genuri, vârste și medii de rezidență. **Stereotipul conform căruia zonele rurale sunt mai conservatoare din punctul de vedere al deschiderii către diferențele culturale nu pare să fie confirmat de date**, ba chiar se observă o tendință a tinerilor din mediul urban de a acorda ușor mai multă importanță criteriilor religioase, de naționalitate și aprobării familiei (plus 0,2–0,3 puncte față de rural pe o scală de la 1 la 5). Criteriul religios este mai des menționat în nordul României și în București, iar cel economic și cel al naționalității în regiunea Centru și în București. Mai mult, tinerii de la oraș acordă, în medie, scoruri mai mari și pentru importanța statutului economic, și pentru cea a educației partenerilor, indicând o piață matrimonială mai competitivă și selectivă decât în zonele rurale.

Fig. 8 **Opinii privind factorii importanți pentru alegerea unui partener (în %)**

Atunci când vă alegeți partenera/ul, cât de importantă este:

Resursele financiare și educația cântăresc semnificativ mai mult pentru femei în decizia de alegere a partenerilor, în timp ce bărbații sunt relativ mai interesați de virginitatea partenerelor. Asimetria reciprocă confirmă modelele evoluționiste privind preferințele adaptive ale celor două genuri cu privire la investiția parentală și certitudinea filiației biologice (Buss 1999), lucru confirmat de tendințe similare măsurate în studiul din 2019. **Odată cu vârsta se observă o reducere a scorurilor acordate pentru toate criteriile testate**, ceea ce sugerează fie schimbarea (ori relaxarea) criteriilor odată cu trecerea timpului, fie o supra-raportare a selectivității personale de către cei mai tineri pentru a se conforma așteptărilor sociale.

Principalele rezultate

1. Tinerii tind să locuiască într-o măsură ridicată cu familiile de origine datorită confortului oferit și relațiilor predominant bune cu părinții. Dorința de independență este mai ridicată în cazul bărbaților și al tinerilor din rural, dar este limitată de posibilitățile financiare reduse.

2. Tinerii din zonele rurale trăiesc în familii mai extinse intra- și inter-generațional. În același timp, aceștia raportează mai multe situații conflictuale decât cei din urban și vor mai mulți copii și mai repede.

3. Preferințele tinerilor din urban pentru alegerea partenerilor indică un nivel mai ridicat de selectivitate pe criteriile de religie, naționalitate sau acordul familiei, indicând o piață matrimonială mai competitivă, dacă nu chiar un conservatorism social mai ridicat decât în rural, contrar stereotipurilor culturale.

4. Femeile sunt mai interesate decât bărbații de educația și condiția economică a partenerilor, în timp ce aceștia din urmă sunt mai preocupați de virginitatea potențialelor parteneri.

5. România este de departe țara din regiune cu cel mai ridicat procent de tineri care preconizează că vor avea doar un copil.

6. Perspectivele de viitor sunt mai optimiste cu privire la viața personală decât cu privire la progresul societății și sunt influențate de condițiile din prezent. Tinerii din rural sunt ceva mai descurajați decât cei din urban, considerând că viața lor și starea României nu se vor schimba sau se vor înrăutăți.

7 Valori generale, atitudini și percepții

Orientare generală

Prioritățile individuale ale tinerilor care au răspuns la chestionar se grupează în jurul aspirațiilor profesionale și al nevoii de afirmare a personalității individuale, lucruri firești ținând cont de ciclul vieții pe care respondenții îl parcurg. Astfel, **asumarea responsabilității și dorința de a fi independent reprezintă priorități de top pentru 69 % dintre cei intervievați, urmate de dorința de a avea o carieră de succes (65 %) și de cea de a mânca sănătos (62 %)**. Tot în rândul **preocupărilor prioritare pentru majoritatea respondenților se numără absolvirea facultății (57 %), practicarea sportului (57 %), întemeierea unei familii și dorința de a avea copii, ambele menționate de 54 % dintre cei intervievați. La polul opus se află activitatea politică și interesul pentru haine de firmă, ambele fiind considerate puțin importante sau neimportante de mai mult de 50 % dintre respondenți, în timp ce activismul civic este important doar pentru o treime dintre cei care au răspuns, nici important, nici neimportant pentru o treime și lipsit de importanță pentru cealaltă treime a eșantionului**. Per ansamblu, tinerii români nu diferă semnificativ de respondenții din celelalte țări incluse în studiu.

Există, de asemenea, o serie de diferențe inter-individuale legate de gen, mediu de rezidență și vârstă. Este mai probabil ca tinerele să considere important sau foarte important să își asume responsabilități, să fie independente, să termine universitatea, să își facă o carieră, să se căsătorească și să aibă copii, în timp ce tinerii acordă mai mare importanță sportului și își doresc să fie bogați. Pentru toate aceste întrebări există diferențe statistic semnificative între genuri, tinerele dovedindu-se a fi mai orientate spre viitor. În ceea ce privește vârsta, există diferențe statistic semnificative ($p > 0.000$) între cei din grupa de vârstă 14–18 ani și cei cu vârste cuprinse între 24 și 29 de ani, primii fiind mai orientați către scopuri pe termen lung, cum ar fi cariera profesională și căsătoria și mai dornici să fie independenți și să își asume responsabilități. Cel mai probabil, cei cu vârste peste 25 de ani au deja un plan de viață pe care l-au pus în acțiune și țintele centrale ale acestuia nu mai constituie priorități. Concret, nu mai ești preocupat să termini universitatea sau să te căsătorești dacă deja ai făcut acest lucru, ceea ce justifică diferența de priorități între grupele de vârstă.

Este de remarcat faptul că **prioritățile tinerilor incluși în eșantion indică o orientare spre valori post-materialiste, precum autonomia și independența, dezvoltarea profesională, sănătatea și alimentația sănătoasă, în timp ce întemeierea unei familii și apariția copiilor sunt relevante doar pentru jumătate dintre cei intervievați**. Cu toate acestea, interesul pentru activitățile politice și civice este în România mai degrabă limitat comparativ cu celelalte țări, fără să existe diferențe statistic semnificative în funcție de vârstă sau gen.

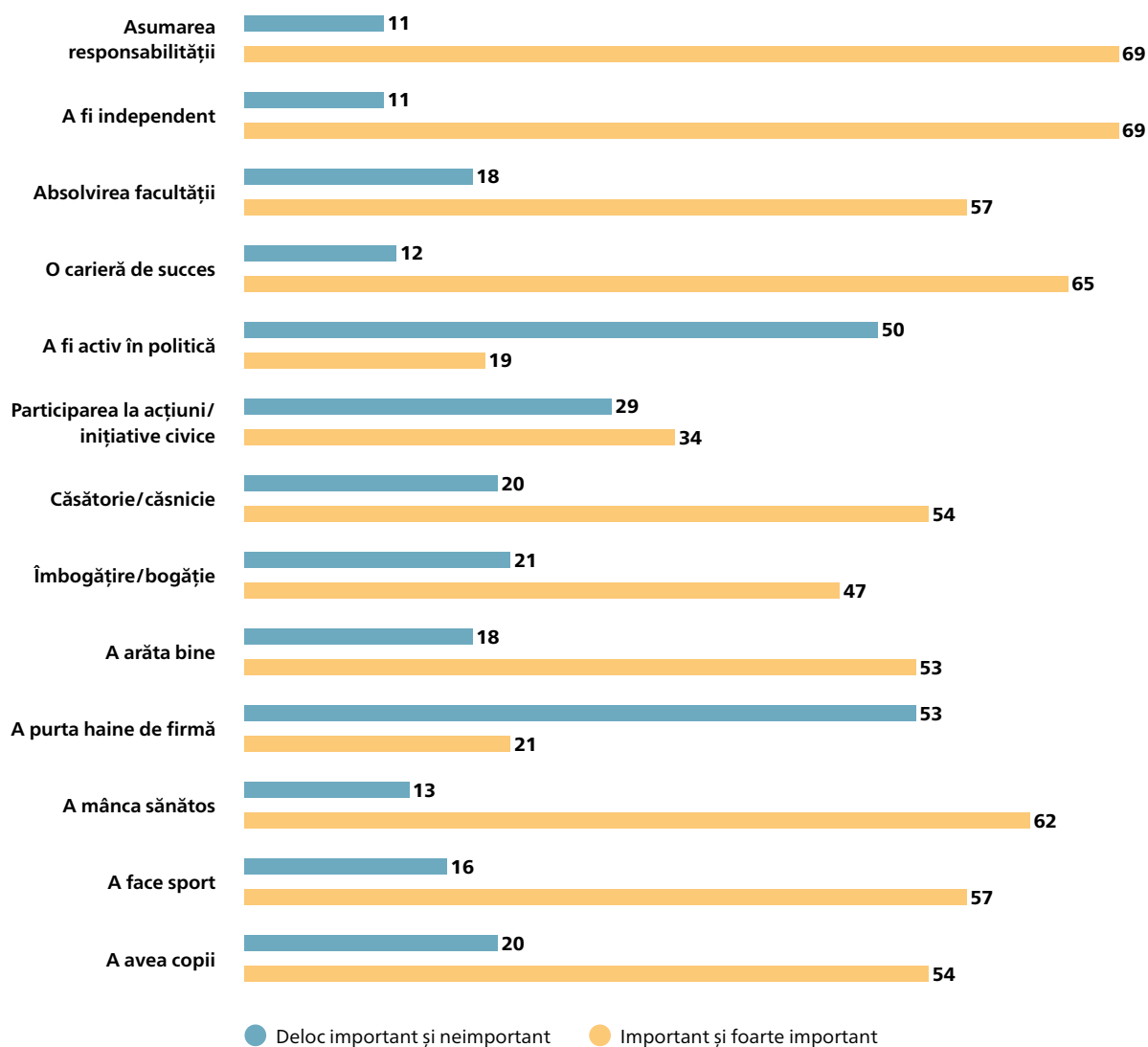
Temeri și îngrijorări

Principalele temeri exprimate de mai mult de jumătate dintre respondenți se leagă de aspecte care le pot pune în pericol supraviețuirea, precum războiul, calitatea slabă a sistemului de îngrijire a sănătății menționată de 59 % dintre cei care au răspuns, șomajul, care reprezintă o preocupare pentru 57 % dintre tineri și o boală gravă, relevantă pentru 53 % din eșantion. O serie de alte teme care reprezintă tot riscuri existențiale sunt menționate ca atare de aproape jumătate dintre cei intervievați.

Fig. 9 **Priorități personale ale tinerilor din România** (în %)

În funcție de ponderea răspunsurilor „deloc important” și „mai ales neimportant”, precum și „important” și „foarte important”.

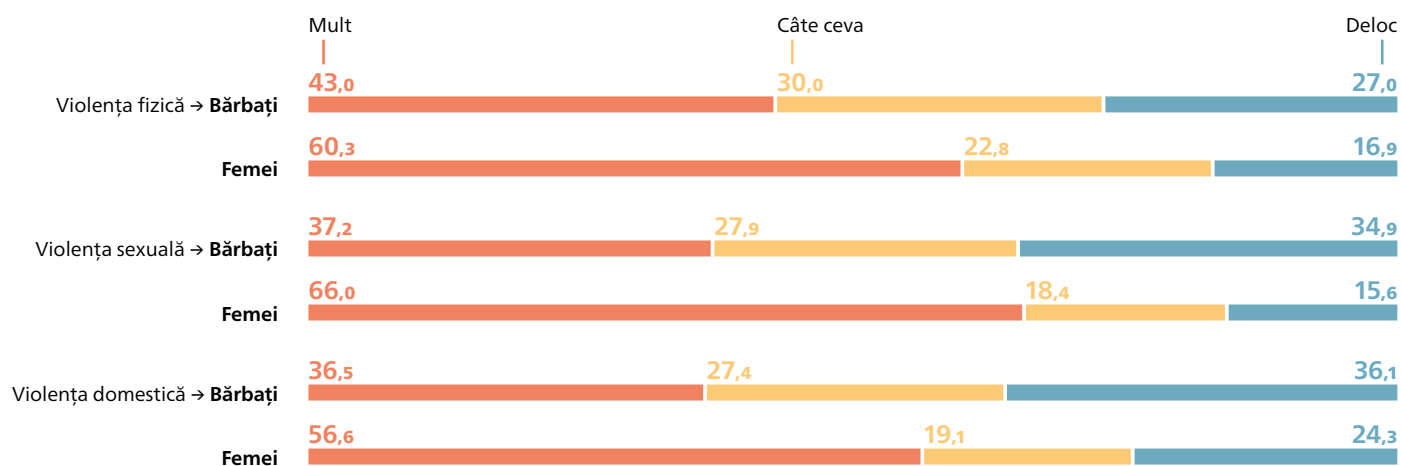

În această categorie se încadrează schimbările climatice, atacurile teroriste, preocuparea pentru nivelul pensiei, îngrijorări legate de posibilitatea de a ajunge victima violenței (fizice, sexuale, domestice), de izbucnirea unei pandemii sau de a fi jefuit. Toate acestea au fost menționate ca îngrijorări de un procent cuprins între 40 % și 50 % din eșantion. Reprezintă îngrijorări pentru mai puțin de o treime dintre tinerii intervievați dezvoltarea inteligenței artificiale și creșterea numărului de imigranți sau refugiați.

La nivelul grupurilor din populație pe care le-am analizat, **se remarcă respondentele care se tem sau sunt îngrijorate semnificativ mai mult decât respondenții de toate situațiile menționate, cu excepția numărului prea mare de imigranți și refugiați.** Cele mai mari diferențe se observă, cum era de așteptat, în ceea ce privește posibilitatea de a fi victime ale violenței sexuale, ale violenței domestice sau ale violenței fizice: procentul tinerelor femei care se tem de aceste lucruri este cu aproximativ 50 % mai mare decât cel al bărbaților care se tem de aceleași lucruri (vezi figura 10).

Fig. 10 Motive de teamă sau îngrijorare în funcție de gen în rândul tinerilor din România (în %)

În ce măsură vă sperie sau vă îngrijorează următoarele lucruri?

Aceste date arată nu doar că femeile din România sunt socializate astfel încât să internalizeze în mai mare măsură teama, ci și că **în societatea românească femeile sunt, în continuare, victime ale violenței domestice, ale violenței sexuale și ale violenței fizice în mod disproporționat față de bărbați.**

Răspunsurile tinerilor au arătat că temerile și îngrijorările acestora sunt definite în funcție de amenințarea sau riscul pe care le resimt pentru fiecare dintre cele 15 situații. Folosind analiza factorială, acestea se grupează pe două dimensiuni. O primă dimensiune include teama de a fi victimă a violenței (fizice, sexuale, domestice), teama de a fi jefuit, precum și teama de o pandemie globală sau de un atac terorist. Acestea sunt, după cum se poate vedea, amenințări la integritatea fizică a respondenților. A doua dimensiune include celelalte tipuri de evenimente (boală gravă, sistem de sănătate prost, lipsa unui loc de muncă, lipsa unei pensii adecvate, probleme locative, schimbări climatice, război, imigranți și refugiați, efecte negative ale inteligenței artificiale) și pare să fie, mai degrabă, o dimensiune a unor posibile viitoare amenințări. Cele două dimensiuni sunt puternic corelate între ele, prima dimensiune fiind însă cea care explică în cea mai mare proporție modul în care tinerii din România se raportează la aceste posibile probleme.

Din perspectivă comparativă, **tinerii din România par a fi printre cei mai îngrijorați din grupul de țări investigate când vine vorba de orice tip de violență**, România situându-se în top trei în ceea ce privește teama de violență fizică împărtășită de 48 % dintre respondenți comparativ cu 43 % în total eșantion, teama de violență sexuală menționată de 49 % comparativ cu 43 % în întreg eșantionul și de violență domestică față de care 44 % dintre tinerii români nutresc temeri, în comparație cu 34 % în ansamblul societăților investigate. România este aproape la egalitate cu Bosnia și Herțegovina (46 %) și Turcia (44 %) în ceea ce privește teama de violență domestică, în timp ce în cazul violenței fizice și sexuale cele două țări ne surclasează cu o diferență de 6 %, respectiv 8 %. Deși violența nu este principala preocupare pe care o au tinerii români conform datelor prezentei cercetări, comparativ cu celelalte țări investigate, teama față de actele de violență este între cele mai ridicate. **Numărul tinerilor români care se tem de război este, de asemenea, unul dintre cele mai ridicate**, 56 % declarând că se tem de un război, procent depășit doar de respondenții din Turcia și Bosnia și Herțegovina, ambele cu peste 60 % opțiuni similare.

Atitudini față de avort și homosexualitate

Din perspectiva valorilor morale împărtășite de tineri, rezultatele relevă o acceptare mult mai ridicată a diversității comportamentale în cazul homosexualității. Astfel, media răspunsurilor la variabila legată de acceptarea avortului este de 5,87 pe o scală de la 1 la 10, unde 1 este niciodată justificat și 10 mereu justificat, iar pentru homosexualitate aceasta este de 5,31 pe o scală similară. Analiza profilului socio-demografic al respondenților relevă faptul că tinerii din mediul urban acceptă cu mai mare ușurință avortul și homosexualitatea. **Nu există diferențe semnificative între tineri și tinere în ceea ce privește acceptarea avortului și a homosexualității.** În schimb, este mai probabil ca cei cu vârste cuprinse între 14 și 18 ani să respingă orice abatere de la normele morale, comparativ cu cei de peste 25 de ani.

Analizând răspunsurile tinerilor din țările din regiune, se observă o toleranță mai ridicată în cazul României față de toate normele sociale investigate comparativ cu mediile din eșantion. Astfel, tinerii români sunt printre cei mai toleranți față de avort și homosexualitate, doar Slovenia și Grecia având un nivel de toleranță mai ridicat, în timp ce Albania și Kosovo au nivelul de toleranță cel mai scăzut.

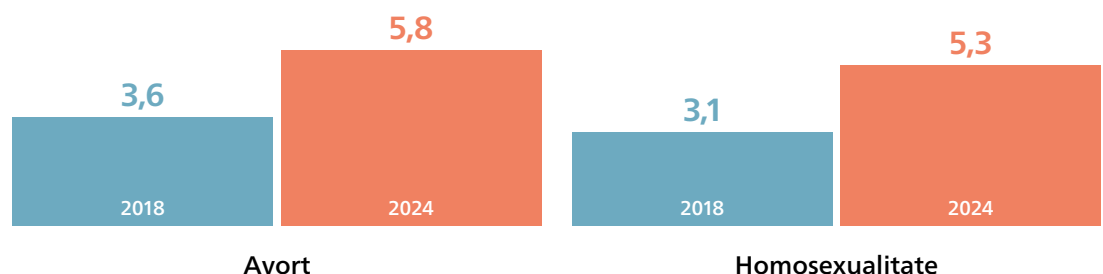
Din prisma dinamicii atitudinilor față de avort și homosexualitate, se constată o schimbare semnificativă în rândul tinerilor din România în raport cu ambele dimensiuni. În 2018 media răspunsurilor referitoare la justificarea avortului a fost de 3,6, iar a celor referitoare la homosexualitate a fost de 3,1 pe o scală de la 1 la 10 unde 1 este niciodată justificat și 10 mereu justificat, mediile ambelor variabile fiind cu 2,2 puncte mai mari în 2024 pentru ambele dimensiuni. În perioada de cinci ani scursă între cele două sondaje, toleranța tinerilor din România față de cele două dimensiuni s-a schimbat semnificativ, marcând o liberalizare importantă a atitudinilor referitoare la sfera vieții private.

Atitudini față de corupție și consum de droguri

În ceea ce privește normele legate de mită, evaziune fiscală și nepotism, tinerii din România se dovedesc a fi tot între cei mai toleranți față de încălcarea acestora, fiind surclasati doar de Grecia când este vorba de evaziune fiscală și mită. Astfel, media variabilei care măsoară, pe o scală de 10 puncte, acceptarea evaziunii fiscale este de 4,7 pentru Grecia și 4,4 pentru România comparativ cu 3,5 pe total eșantion, iar în cazul mitei de 4,3 în Grecia, respectiv 4,2 în România comparativ cu 3,4 media eșantionului.

Fig. 11 **Dinamica atitudinilor față de avort și homosexualitate în rândul tinerilor din România**

Media unei scale de la 1 la 10, unde 1 = niciodată justificat și 10 = mereu justificat, pentru 2018 și 2024.

Răspunsurile la întrebările incluse în scala valorilor morale se grupează în două dimensiuni: una acoperă spectrul moralității civice, fiind legată de răspunsurile la întrebările despre mită, evaziune fiscală și „pile”, iar cealaltă, sfera moralității private, asociată cu răspunsurile la întrebările legate de avort și homosexualitate. Analiza profilului socio-demografic al respondenților relevă faptul că tinerii bărbați, rezidenții din mediul rural și cei cu nivel de educație mai scăzut au o toleranță mai ridicată față de mită,

> 50 % dintre tinerii din România resping stereotipurile de gen

evaziune fiscală și pile. În schimb, vârsta este asociată cu respingerea devierii de la normele morale, cei cu vârste cuprinse între 14 și 18 ani fiind mai dispuși să accepte orice abateri de la normele morale, comparativ cu cei de peste 25 de ani.

Legalizarea consumului de cannabis este o temă asupra căreia nu există un punct de vedere împărțit de majoritate. Jumătate dintre cei intervievați resping această idee, ponderea cumulată a celor care au ales varianta „dezacord total” și „în mare măsură dezacord” fiind de 50 %. Restul de 50 % dintre răspunsuri sunt distribuite între cei 20 % care se declară neutri și 30 % care sunt de acord cu legalizarea consumului de cannabis. De asemenea, tinerele sunt mai degrabă împotriva legalizării consumului (56 %), comparativ cu 46 % în cazul tinerilor.

Minorități: stereotipuri și toleranță

Stereotipurile cu privire la minorități diferă în funcție de grupul avut în vedere. Astfel, majoritatea celor intervievați tind să respingă stereotipurile de gen conform cărora bărbații sunt lideri politici mai buni decât femeile, precum și afirmația „atunci când există mai puține joburi bărbații sunt mai îndreptățiți să primească o slujbă”.

Stereotipurile legate de cuplurile de același sex sunt mai degrabă subiect de controversă socială, 40 % respingând afirmațiile „cuplurile de același sex ar trebui să aibă dreptul de a se căsători” și „cuplurile de același sex sunt părinți la fel de buni ca și alte cupluri”, în timp ce 28 % nu sunt nici de acord, nici împotriva și doar 20 % le acceptă.

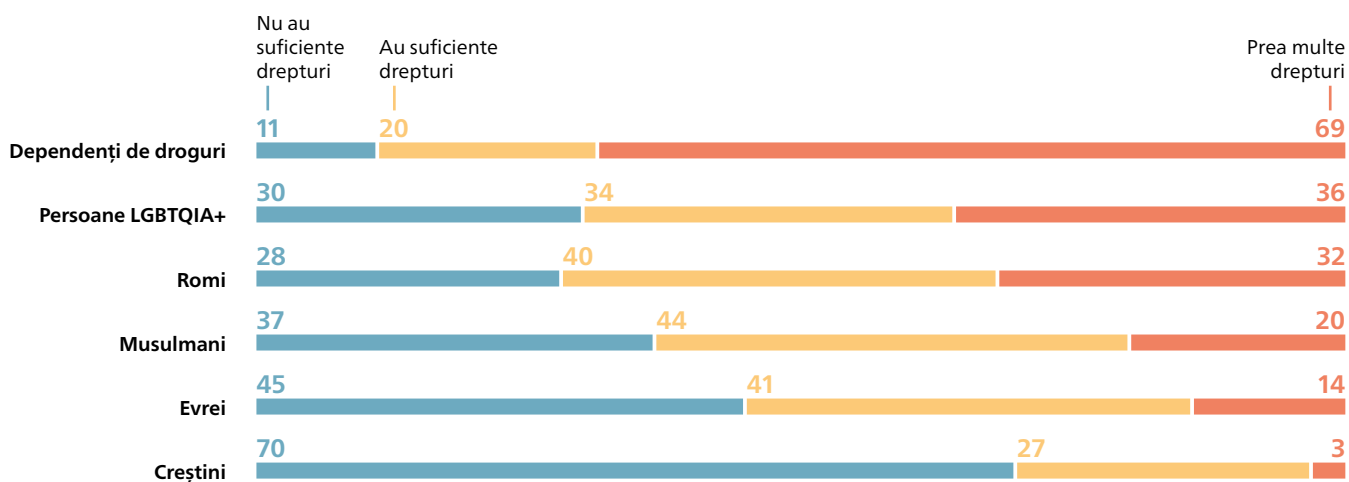
Lucrurile sunt și mai nuanțate în cazul stereotipurilor etnice și rasiale, pe care 40 % dintre respondenți le resping și doar 13 % le acceptă, însă un procent important dintre cei intervievați nu exprimă o opinie clară cu privire la afirmațiile „există o ierarhie naturală între oamenii albi și negri” și „evreii au prea multă influență în țara noastră”, prima însumând 40 % răspunsuri neutre (27 % răspunsuri „nici de acord, nici împotriva” și 13 % „nu știu/nu răspund”), iar cea de-a doua 44 % (27 % „nici de acord, nici împotriva” și 17 % „nu știu/nu răspund”). Stereotipurile cu privire la imigranți sunt, de asemenea, un subiect de controversă socială, 40 % dintre respondenți alegând varianta „nici de acord, nici împotriva” sau „nu știu/nu răspund”, în timp ce doar 18 % își manifestă acordul față de afirmația „imigranții ne îmbogățesc cultura” și 30 % resping ideea că „trebuie să ne protejăm propria cultură de influența altor culturi”.

Răspunsurile la întrebările referitoare la stereotipurile față de minorități se grupează în două dimensiuni care pot fi denumite respingerea minorităților și deschidere față de minorități. Analiza profilului socio-demografic al celor care susțin aceste atitudini relevă o asociere semnificativă a stereotipurilor cu genul, tinerii bărbați fiind mai înclinați să respingă grupurile minoritare, în timp ce tinerele femei sunt semnificativ mai deschise în ceea ce privește drepturile acestor grupuri. De asemenea, este mai probabil ca tinerii care locuiesc în mediul rural să aibă atitudini negative față de minorități, în timp ce respondenții din categoria de vârstă 14–18 ani sunt mai înclinați să le respingă.

În literatura de specialitate unul din modurile standard de a estima nivelul de toleranță față de anumite grupuri din societate, disponibilitatea de a interacționa cu persoane „diferite” este de a întreba respondenții cum s-ar simți dacă diverse categorii de oameni s-ar muta în cartierul lor (vezi Figura 12).

Fig. 12 **Opinii privind drepturile grupurilor marginalizate (în %)**

Vă rugăm să spuneți dacă, în opinia dumneavoastră, următoarele grupuri nu au suficiente drepturi, au suficiente drepturi sau au prea multe drepturi în țara dvs.

Răspunsurile tinerilor la aceste întrebări ne arată o situație similară cu cea înregistrată în urmă cu cinci ani, în 2019:¹⁴ gradul maxim de respingere este înregistrat față de persoanele dependente de droguri (69 % respingere). Pe al doilea loc se află minoritățile sexuale, pe care 36 % dintre tinerii le resping, 30 %

le acceptă și 34 % le tratează în mod neutru. Pe al treilea loc se află romii, cu pro-

cente similare: 32 % din tinerii români îi resping, 40 % îi tratează în mod neutru și doar 28 % îi acceptă. Pentru celelalte grupuri (musulmani, evrei, creștini) răspunsurile reflectă un grad mare de acceptare (peste 80 % dintre respondenți au o distanță redusă sau medie).

Dintre diferențele asociate cu caracteristicile socio-economice se remarcă următoarele: **femeile resping în proporție mai mare persoanele dependente de droguri** (73 % față de 65 % în rândul bărbaților), **în timp ce bărbații resping în proporție mai mare persoanele LGBTQIA+** (42 % față de 30 % în rândul femeilor). Respondenții de până în 18 ani resping în proporții mai mari decât restul persoanele dependente de droguri, romii și persoanele LGBTQIA+.

Respondenții cu un stoc mai mare de educație, personal sau al părinților, sunt mult mai distanți față de romii și de persoanele dependente de droguri. Rezidența în urban este asociată cu o respingere mai clară a romilor. Tinerii din familii bogate resping în mai mare măsură persoanele dependente de droguri.

Deși datele nu diferă foarte mult de cele înregistrate în 2019, **comparativ cu un studiu realizat în 2010 pe elevii de liceu,¹⁵ situația din prezent este mult mai bună, gradul de respingere a anumitor grupuri sociale reducându-se semnificativ.** În urmă cu 15 ani, romii erau respinși de 68 % dintre elevi, iar persoanele LGBTQIA+ erau respinse de 75 % dintre elevi. Prin comparație, în prezent, procentele corespunzătoare sunt de 41 % pentru romii și de 43 % pentru persoanele LGBTQIA+. Scăderi similare se observă și în raport cu musulmanii sau evreii.

Comparând cu răspunsurile tinerilor din celelalte țări din regiune, se observă o toleranță mai crescută a tinerilor din România față de persoanele LGBTQIA+, peste 13 % dintre respondenți declarând că se simt foarte bine să aibă vecini din comunitatea LGBTQIA+, comparativ cu 10 % în total eșantion.

18 % dintre tinerii cred că imigranții ne îmbogățesc cultura

România este surclasată însă de Slovenia cu 20 % și Grecia cu 16 % răspunsuri similare, în timp ce în Kosovo și Turcia doar 3 % au ales același răspuns. De asemenea, **România este între țările din regiune cu nivelul de toleranță cel mai ridicat față de evrei**, 42% dintre respondenți declarând că se simt foarte bine sau bine să aibă vecini evrei, procent depășit doar de Grecia cu 45 %, în timp ce în Turcia doar 13 % afirmă același lucru.

Rezultatele indică existența unor stereotipuri cu privire la grupurile minoritare, însă acestea afectează percepția și acceptarea acestor grupuri în proporție variabilă. Stereotipurile de gen sunt cel mai puțin împărtășite de respondenți, spre deosebire de cele referitoare la cuplurile de același sex, care sunt acceptate doar de o minoritate. Grupurile etnice și religioase sunt mai degrabă teme de controversă socială, neexistând o opinie împărtășită de majoritate nici în favoarea, nici în defavoarea acestora. Sunt de remarcat atitudinea neutră și ponderea ridicată a non-răspunsurilor când vine vorba despre acestea. De remarcat, de asemenea, atitudinea preponderent negativă față de consumatorii de droguri, pe care o majoritate largă nu și-i doarește ca vecini.

Identitate și naționalism

În ceea ce privește identitatea națională, 54 % dintre răspunsuri fac trimitere la o definiție a națiunii în termeni civici, mai degrabă decât în termeni etnici. Astfel, 33,7 % consideră că este român oricine are cetățenia română, 13,4 % leagă identitatea de respectarea obiceiurilor și tradițiilor românești și 6,4 % de cunoașterea limbii române, toate aceste răspunsuri fiind subsumate ideii că oricine este cetățean, respectă cultura română sau cunoaște limba poate să fie considerat român. Doar 41 % dintre respondenți au ales o variantă de răspuns care face trimitere la ideea că identitatea națională se dobândește prin naștere (a avea părinți români) sau este legată de identitatea religioasă (a fi creștin ortodox). Analizele detaliate nu indică asocieri semnificative cu vârsta, genul sau mediul de rezidență.

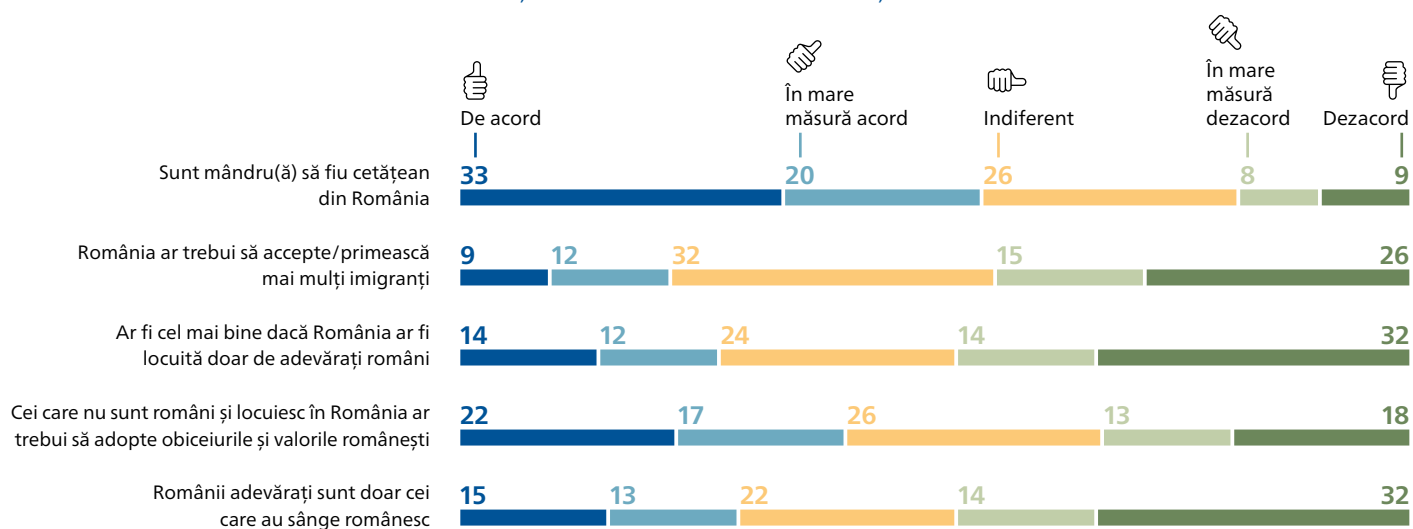
În ceea ce privește identificarea cu o entitate politico-teritorială, **identitatea națională este mult mai clar conturată comparativ cu cea europeană, 74 % dintre respondenți declarându-se „în foarte mare măsură” sau „total” cetățeni români, în timp ce doar 41 % se consideră „foarte mult” sau „complet” cetățeni europeni.** De asemenea, doar 11 % dintre tineri se consideră „foarte puțin” sau „deloc” români, comparativ cu 28 % cât însumează preferințele pentru cele două categorii de răspuns în cazul identității europene. Este de menționat și faptul că există o corelație pozitivă între cele două tipuri de identitate, cei care se consideră cetățeni români considerându-se și cetățeni europeni (coeficientul de corelație Pearson = 0.283, $p > 0.000$).

Analiza datelor relevă existența unor diferențe semnificative¹⁶ în ceea ce privește tipul de identitate asumată, în funcție de gen și mediu de rezidență. Astfel, este mai probabil ca tinerele femei să se declare „total” cetățeni europeni, în timp ce tinerii bărbați este mai probabil să aleagă varianta „foarte puțin” în cazul identității naționale. Similar, respondenții cu rezidență în mediul urban mai degrabă se vor declara ca fiind „total” sau „foarte mult” cetățeni europeni, categorii de răspuns care cumulează 47 % comparativ cu o pondere însumată de 35 % în rândul celor din mediul rural.

Mai mult de jumătate dintre cei intervievați (53 %) sunt în foarte mare măsură și în mare măsură mândri că sunt cetățeni ai României, în timp ce 26 % declară o atitudine neutră („așa și așa”). Este de precizat că nu există o opinie majoritară cu privire la acceptarea unui număr mai mare de imigranți, la acceptare pe teritoriul țării doar a românilor și la definirea poporului român în termeni de „sânge românesc”, toate aceste subiecte fiind mai degrabă controversate, răspunsurile la întrebări fiind împărțite între adoptarea, respingerea și atitudinea neutră față de aceste afirmații. Analiza scalei atitudinilor naționaliste indică o susținere mai ridicată a atitudinilor naționaliste în rândul bărbați comparativ cu femeile, precum și în rândul tinerilor cu vârste între 14 și 18 ani comparativ cu cei din grupa de vârstă 25–29 ani. Susținerea naționalismului este semnificativ mai ridicată în rândul tinerilor cu reședința în mediul rural și în rândul celor care sunt activi pe piața muncii.

Fig. 13 **Atitudini naționaliste în rândul tinerilor din România (în %)**

În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații?

Majoritatea celor intervievați au declarat că nu susțin ieșirea României din Uniunea Europeană, 63% fiind împotriva, în timp ce 19% s-au arătat în favoarea afirmației. De remarcat ponderea ridicată a celor care au ales răspunsul „nu știu”, aceștia reprezentând 16% din eșantion. De asemenea, se observă diferențe statistice semnificative¹⁷ în funcție de gen, vârstă și mediu de rezidență, în ceea ce privește suportul pentru ieșirea din UE. Astfel, este mai probabil ca tinerii bărbați să fie în favoarea părăsirii Uniunii Europene, în timp ce tinerele femei este mai probabil să aleagă răspunsul „nu știu”. Similar, probabilitatea este semnificativ mai mare ca cei din categoria de vârstă 14–18 ani să declare că „nu știu”, iar cei din categoria de vârstă 19–25 ani să respingă afirmația. Din perspectiva mediului de rezidență, cei care locuiesc în rural este mai probabil să spună că „nu știu”, în timp ce probabilitatea să se opună ieșirii României din UE este mai mare în rândul rezidenților din mediul urban.

Privind rezultatele din perspectivă comparativă, **ponderea tinerilor din România care declară că sunt mândri pentru că sunt cetățeni ai țării lor este printre cele mai reduse din întreg eșantionul**, doar 30% fiind de acord cu această afirmație comparativ cu 43% din total eșantion. Doar Macedonia de Nord înregistrează un procent mai redus de răspunsuri similare (26%), în timp ce Slovenia și Grecia se apropie de România ambele cu 31% dintre respondenți fiind mândri de cetățenia lor. Ponderea cea mai mare a tinerilor care se declară mândri pentru că sunt cetățeni ai țării lor este în Kosovo unde 65% dintre respondenți au ales această variantă de răspuns. De asemenea, **tinerii din România împărtășesc nivelul cel mai redus de respingere a Uniunii Europene**, doar 19% pronunțându-se pentru ieșirea României din UE, comparativ cu 31% în Bulgaria.

Apartenență și practică religioasă

Datele referitoare la apartenența și practica religioasă indică o schimbare majoră în cazul eșantionului de tineri analizat: 14% declară că nu aparțin niciunei religii, 5,6% nu au răspuns la întrebare, 62% aparțin Bisericii Ortodoxe.

Conform datelor Recensământului Populației și Locuințelor din 2021, la nivel național, 1,1% din populație declară că nu aparțin niciunei religii, în timp ce 72% se declară creștini ortodocși și pentru 15% din populație nu există informație. Datele culese în 2018 în cadrul sondajului FES indică un procent de 1,8% tineri fără apartenență religioasă, cei care se declară creștini ortodocși reprezentând 87,8% din eșantion. Comparativ atât cu datele recensământului, cât și cu cele ale sondajului anterior, ponderea celor fără apartenență religioasă declarată depășește 20% (cifra rezultată din însumarea ponderii celor care declară că nu aparțin unei religii și a celor care nu răspund la întrebare).

Ponderea celor care declară că merg la biserică cel puțin o dată pe lună este de 20% în eșantionul sondajului FES 2024, comparativ cu 29% din totalul respondenților la sondajul FES 2018.¹⁸ De asemenea, comparativ cu rezultatele studiului din 2018, a crescut și procentul celor care nu merg niciodată la biserică de la 9% în 2018 la 15% în 2024. Analizele indică o diferență statistic semnificativă¹⁹ a practicii religioase în funcție de vârstă, 20% dintre cei între 14 și 18 ani declarând că nu merg la biserică niciodată, comparativ cu 14% pentru grupa de vârstă 19–24 ani și 11% în cazul celor între 25 și 29 ani. De asemenea, 19% dintre cei de sub 18 ani merg la biserică cel puțin o dată pe lună, comparativ cu 26% în cazul celorlalte categorii de vârstă. Genul, mediul de rezidență și educația nu se asociază semnificativ cu practica religioasă.

În ansamblu, **datele marchează o tendință de secularizare în rândul tinerilor, indicată de nivelul mai ridicat al non-afilierii religioase, comparativ cu populația generală și cu rezultatele sondajului FES din 2018, precum și de scădere a practicii religioase, mai accentuată în cazul celor cu vârste între 14 și 18 ani.** Tinerii români nu diferă semnificativ în ceea ce privește afilierea sau practica religioasă de tinerii din celelalte țări incluse în studiu.

Discriminare

O proporție importantă a celor care au răspuns la întrebări (peste 60%) declară că **nu s-au simțit niciodată discriminați în baza genului, a etnicității, religiei, convingerilor politice, a limbii vorbite sau a orientării sexuale.** În schimb, situația economică reprezintă un motiv în baza căruia 53% dintre respondenți declară că s-au simțit discriminați uneori sau adesea. De altfel, **tinerii din România au probabilitatea cea mai mare de a se simți discriminați în baza situației economice în comparație cu tinerii din celelalte țări incluse în studiu,** la nivelul întregului eșantion ponderea celor care declară că se simt uneori sau des discriminați din cauza situației economice fiind de 39%. La polul opus se situează Albania cu 18% dintre respondenți raportând discriminare percepută din motive economice.

O serie de caracteristici socio-demografice sunt asociate semnificativ cu discriminarea percepută. Tinerii din categoria de vârstă 14–18 ani au o probabilitate mult mai mare, comparativ cu restul eșantionului, să afirme că nu s-au simțit discriminați niciodată în baza genului, a etnicității, religiei, convingerilor politice, a limbii vorbite sau a orientării sexuale, peste 75% dintre aceștia alegând varianta de răspuns „niciodată” comparativ cu celelalte categorii de vârstă pentru care ponderea aceluiași răspuns este 60%. Singura întrebare la care nu există diferențe statistic semnificative între categoriile de vârstă este cea a discriminării economice, aceasta fiind raportată în mod egal de tinerii de toate vârstele.

Există diferențe semnificative între tinerii din rural și cei din urban, rezidența în rural fiind asociată cu raportarea mai frecventă a discriminării de orice tip, în timp ce în mediul urban frecvența este mult mai redusă. Există diferențe în cazul discriminării în baza genului, **24% dintre tinere declarând că se simt uneori discriminate din cauza genului, comparativ cu 16% în cazul tinerilor.**

Exceptând genul și dimensiunea economică, în cazul tinerelor probabilitatea este semnificativ mai mare să declare că nu au fost discriminate niciodată în baza etnicității, religiei, convingerilor politice, a limbii vorbite sau a orientării sexuale, procentul celor care declară acest lucru variind între 70 % și 84 %. Analizele nu relevă existența unor diferențe semnificative în funcție de gen în ceea ce privește percepția discriminării pe criterii economice.²⁰

Calitatea percepută a vieții

Evaluarea subiectivă a calității vieții surprinde mai multe aspecte ale vieții individuale, fiind vizate în cadrul studiului evaluarea veniturilor familiei, starea emoțională generală și mulțumirea față de viață. Răspunsurile referitoare la estimarea subiectivă a veniturilor au o distribuție normală, 14 % alegând răspunsul „avem suficienți bani pentru facturile curente și mâncare, dar nu și pentru haine și încălțăminte”, 34 % dintre respondenți declarând că „avem suficienți bani pentru mâncare, haine și încălțăminte, dar nu și pentru lucruri mai scumpe (frigider, televizor etc.)” și 30 % dintre aceștia optând pentru răspunsul „ne putem permite să cumpărăm unele lucruri mai scumpe, dar nu atât de scumpe precum o mașină sau un apartament, de exemplu”, ceea ce indică faptul că **majoritatea celor care au răspuns la întrebare pot să își acopere nevoile de bază și să facă eventual și cheltuieli suplimentare.**

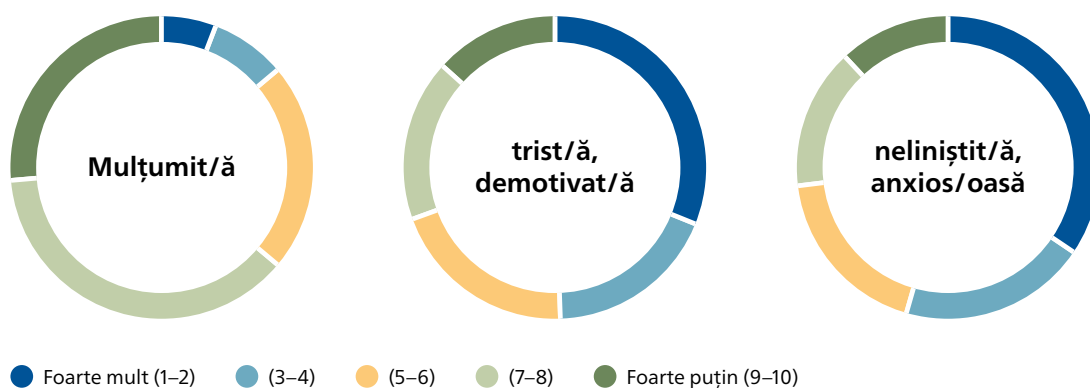
În analiza datelor referitoare la venituri, nu trebuie să pierdem din vedere și un anumit efect de selectivitate a eșantionării datorată modului de culegere a datelor, care presupunea accesul la un echipament conectat la internet, scăzând astfel probabilitatea ca tinerii din familiile cu resurse materiale limitate să răspundă.

Privind însă din perspectivă comparativă, **tinerii din România au probabilitate semnificativ mai mare decât ceilalți tineri incluși în studiu să declare că veniturile nu le ajung nici pentru strictul necesar**, 8 % alegând această opțiune în comparație cu ponderea din totalul răspunsurilor din eșantion care este de 5 %. Doar tinerii din Grecia se situează la un nivel similar de deprivare, ponderea celor care aleg acest răspuns fiind tot de 8 %. Nivelele cele mai scăzute de deprivare sunt înregistrate în Albania și Muntenegru unde sub 2 % din eșantion au ales această variantă de răspuns.

Atât răspunsurile referitoare la starea emoțională, cât și indicatorul de satisfacție generală față de viață indică o evaluare pozitivă a situației personale și un nivel de anxietate și de tendințe depressive redus. Din perspectivă subiectivă, **calitatea vieții tinerilor din România este una preponderent pozitivă**, în jur de 65 % dintre cei care au răspuns la chestionar evaluând propriul nivel de depresie ca fiind cel mult 5 pe o scală de la 1 la 10, unde 1 este valoarea minimă și 10 cea maximă. Similar, 64 % au indicat un nivel de anxietate de cel mult 5 pe o scală de la 1 la 10.

Fig. 14 **Mulțumirea față de viața și starea emoțională**

În ce măsură sunteți mulțumit(ă) de viața dvs. în general?

De asemenea, **76 % dintre cei intervievați au acordat o notă de peste 6 mulțumirii pe care o resimt față de viață**, răspunsurile la întrebări fiind măsurate pe o scală de la 1 la 10, unde 1 înseamnă foarte nemulțumit și 10 foarte mulțumit. De remarcat este faptul că nu există asocieri statistice semnificative între nivelul mulțumirii față de viață și variabile socio-demografice precum vârsta

76 % dintre tineri sunt satisfăcuți cu viața lor

și mediul de rezidență. În schimb, compararea nivelului de mulțumire față de viață între diferitele grupe de vârstă indică un nivel

mai crescut de mulțumire în rândul celor cu vârste cuprinse între 14 și 18 ani comparativ cu cei de peste 18 ani, media variabilei mulțumire fiind de 7,2 pentru prima categorie, comparativ cu 6,8 pentru cea de-a doua.²¹ În ceea ce privește legătura cu educația, doar cei care au o diplomă de doctorat sunt semnificativ mai mulțumiți decât cei care au absolvit învățământul secundar și au dobândit o diplomă la finalul studiilor.²²

Principalele rezultate

1. Asumarea responsabilității și dorința de a fi independent reprezintă prioritățile importante pentru două treimi dintre tineri, în timp ce activismul civic este important doar pentru o treime.

2. În ansamblu, datele indică o orientare spre valori post-materialiste, precum autonomia și independența, dezvoltarea profesională, sănătatea și alimentația sănătoasă.

3. Peste jumătate dintre tineri afirmă că au temeri legate de aspecte care le pot pun în pericol supraviețuirea, precum războiul, calitatea slabă a sistemului de îngrijire a sănătății, șomajul și o boală gravă.

4. În comparație cu tinerii din celelalte țări cuprinse în studiu, tinerii din România par a fi printre cei mai îngrijorați când vine vorba de orice tip de violență.

5. Comparând răspunsurile tinerilor din țările din regiune, în cazul României se observă o toleranță față de toate normele sociale investigate mai mare decât media celor 12 țări. Astfel, tinerii români sunt printre cei mai toleranți față de avort și homosexualitate, dar și de normele legate de mită, evaziune fiscală și nepotism. Întrebați despre acceptarea anumitor grupuri ca vecini, două treimi dintre tinerii din România au manifestat o respingere categorică față de consumatorii de droguri. În același timp, datele indică nivele de toleranță a tinerilor din România față de persoanele LGBTQIA+ și față de evrei mai ridicate decât mediile regiunii.

6. Tinerii din România declară nivelul cel mai redus de respingere a Uniunii Europene dintre țările cuprinse în studiu.

7. În ansamblu, comparația datelor acestui studiu cu cele din FES 2018 indică o tendință de secularizare în rândul tinerilor. Tinerii români nu diferă semnificativ în ceea ce privește afilierea sau practica religioasă de tinerii din celelalte țări incluse în studiu.

8. Tinerii din România au probabilitate semnificativ mai mare decât ceilalți tineri incluși în studiu să declare că veniturile nu le ajung nici pentru strictul necesar.

8 ■ Atitudini politice și participare

Drepturile grupurilor minoritare

Participanții la studiul nostru au fost rugați să indice pentru cinci grupuri dacă, în opinia lor, acestea au prea multe drepturi sau, dimpotrivă, nu au suficiente. Teoretic, răspunsurile la acest pachet de întrebări ar trebui să fie congruente cu cele referitoare la întrebările privind distanța socială față de diverse grupuri din societate, iar rezultatele arată exact acest lucru (vezi Figura 15): se remarcă opiniile cu privire la drepturile persoanelor LGBTQIA+ și ale minorităților etnice, despre care doar 31% dintre respondenți consideră că ar fi insuficiente. **Jumătate dintre tineri (50%) consideră că persoanele LGBTQIA+ au fie suficiente, fie prea multe drepturi, iar în cazul minorităților etnice** procentul celor care cred că acestea au suficiente drepturi sau prea multe **este și mai mare, de 57%**. Aceștia li se adaugă un procent semnificativ de persoane care nu au dorit să răspundă acestor întrebări. Pentru celelalte trei minorități, ordinea răspunsurilor este foarte clară: oamenii săraci sunt considerați grupul cu cele mai puține drepturi (61%), urmați de tineri (51%) și apoi de femei (38%).

Comparația cu datele din 2019 arată că în ultimii cinci ani tema drepturilor grupurilor minoritare s-a polarizat atunci când este vorba despre drepturile femeilor, ale minorităților etnice și ale minorității LGBTQIA+, în timp ce în cazul tinerilor și al oamenilor săraci nu s-au observat schimbări semnificative. Pentru primele trei grupuri, însă, se poate observa cum proporția respondenților din categoria de mijloc, a celor care consideră că aceste grupuri au drepturi suficiente, s-a redus în ultimii cinci ani, de la 34% la 23% pentru minoritatea LGBTQIA+, de la 42% la 37% în cazul minorităților etnice și de la 56% la 44% în cazul femeilor. În același timp, reducerea acestei opinii de mijloc este însoțită de o creștere a procentelor care consideră că aceste minorități nu au suficiente drepturi.

Astfel, se poate susține că **polarizarea observată în aceste rezultate reprezintă fie o reacție la înrăutățirea situației drepturilor diverselor minorități din România în ultimii cinci ani, fie o conștientizare mai acută în rândul tinerilor cu privire la modul în care drepturile acestor minorități sunt respectate în România.**

Analiza diferențelor în funcție de caracteristicile socio-economice ale respondenților relevă un alt aspect interesant al acestor rezultate: pentru toate cele cinci grupuri luate în calcul, **procentul tinerelor femei care consideră că aceste grupuri nu au suficiente drepturi este semnificativ mai mare decât cel al tinerilor bărbați.** Diferența cea mai mare este înregistrată în ceea ce privește drepturile femeilor: dacă 29% dintre bărbați consideră că femeile nu au suficiente drepturi în România, în cazul femeilor procentul corespunzător este aproape dublu: 56%. În cazul membrilor LGBTQIA+ diferența este de 21%, iar în cazul tinerilor, oamenilor săraci și minorităților etnice diferența variază între 13% și 17%. Aceste rezultate sunt similare cu cele înregistrate în ultimul deceniu în alte societăți vestice, unde femeile tinere par să devină mai liberale decât bărbații tineri (Edsall, 2024).

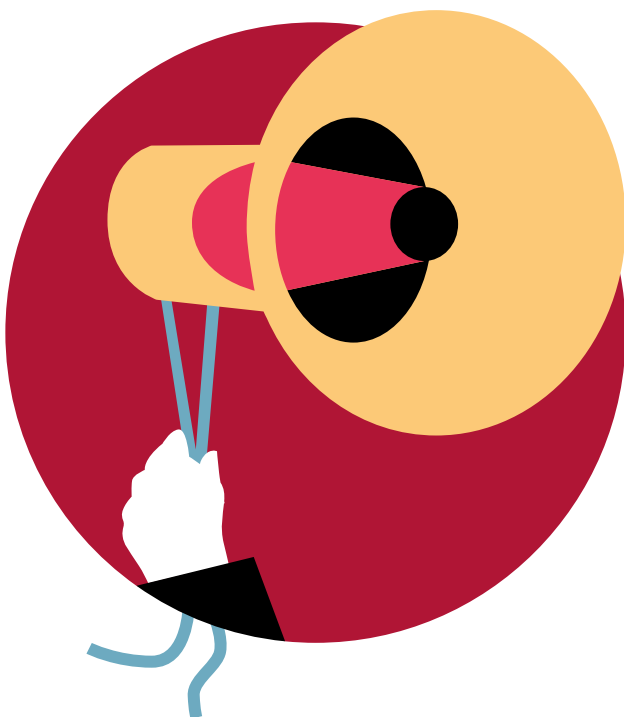
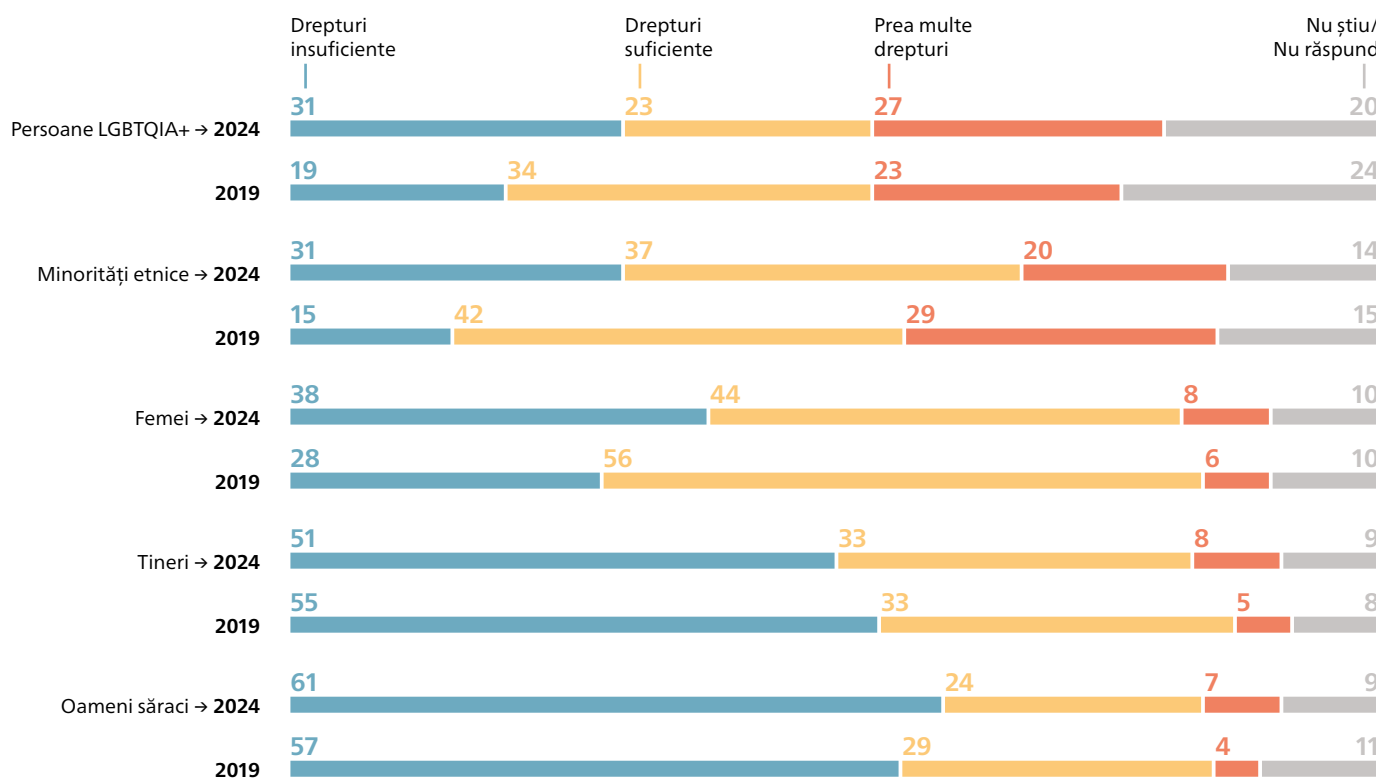

Fig. 15 **Evoluția comparativă a opiniei tinerilor din România privind drepturile grupurilor minoritare între 2019 și 2024 (în %)**

Vă rugăm să ne spuneți dacă, în opinia dumneavoastră, următoarele grupuri au drepturi insuficiente, suficiente sau prea multe drepturi în țara dumneavoastră:

Raportat la celelalte țări incluse în studiu, România nu se diferențiază foarte mult în cazul opiniilor privind drepturile oamenilor săraci și ale tinerilor: în toate țările acestea sunt principalele două

44 % dintre tineri susțin intervenția statului în economie pentru protecția mediului

grupuri minoritare despre care cetățenii declară că nu au suficiente drepturi. **Cetățenii Turciei și Greciei sunt mult mai deschiși către persoanele LGBTQIA+ decât restul țărilor din regiune.** În urma lor se află **România, a treia țară din regiune** în care procentul celor care spun că această minoritate nu are suficiente drepturi este mai mare decât al celor care spun că, dimpotrivă, are prea multe drepturi. În toate celelalte țări, opinia agregată este mai degrabă nefavorabilă persoanelor LGBTQIA+.

Protecția mediului

Tinerii români și-au exprimat preferința pentru intervenția statului în economie pentru a proteja mediul înconjurător: doar 25 % au menționat că nu sunt de acord cu o astfel de intervenție, în timp ce 31 % au răspuns că au o poziție neutră față de această temă, restul de 44 % exprimându-și sprijinul pentru o astfel de intervenție.

Acest rezultat este susținut și de rezultatele unui studiu publicat de FES în luna mai a acestui an, care arată că **tinerii între 18 și 29 de ani consideră într-o proporție semnificativ mai mare decât cei de 30 de ani și peste că problemele de mediu ar trebui să fie o prioritate pentru politicienii români** (Bucată, 2024: 5).

Dintre cei care se declară în favoarea intervenției statului pentru a proteja mediul înconjurător, o proporție semnificativ mai mare o reprezintă femeile (49 % față de doar 39 % dintre bărbați), respondenții cu nivel ridicat de educație (50 % față de 36 % dintre cei cu educație scăzută), precum și cei care locuiesc în mediul urban (46 % față de 38 % din rural). Trebuie însă menționat că este posibil ca o parte din aceste diferențe să fie determinată de exemplul dat pentru clarificarea întrebării, exemplu care sugera că statul ar putea interzice conducerea mașinilor vechi care poluează mediul. În cazul în care respondenții au reacționat mai degrabă la acest exemplu decât la cazul mai general, este posibil ca răspunsurile lor să fi fost diferite dacă întrebarea ar fi folosit un alt exemplu.

Interesul pentru politică

Implicarea activă în politică nu poate avea loc în absența interesului pentru politică, o trăsătură care este definitorie pentru orice cetățean. Vom începe, așadar, analiza secțiunii din cercetare pe care am dedicat-o comportamentului politic cu raportarea rezultatelor privind interesul tinerilor pentru fenomenul politic și estimările acestora cu privire la cât de multe cunoștințe au despre lumea politică.

45 % dintre tineri nu sunt interesați de politică

O primă observație care merită făcută este că **interesul tinerilor pentru politică pare să fi crescut un pic prin comparație cu datele de acum cinci ani: dacă în 2019 mai mult de trei sferturi dintre tineri (76 %) spuneau că nu sunt interesați de politică și doar 9 % spuneau că sunt interesați de politică, în 2024 procentul celor neinteresați a scăzut la 45 %, iar procentul celor interesați aproape s-a dublat, ajungând la 18 %.**

Aceasta este o evoluție îmbucurătoare, deși procentul tinerilor care nu sunt interesați de politică rămâne, în continuare, foarte mare. Doar două dintre cele 12 țări incluse în analiză indică un interes mai mare al tinerilor pentru politică decât în România: Grecia, unde doar 27 % dintre tineri se declară neinteresați de politică, și Turcia, unde procentul corespunzător este de 28 %.

În cazul României, procentul tinerilor neinteresați de politică este de 45, mai mic decât în celelalte nouă țări. Genul și educația sunt singurele caracteristici socio-economice legate semnificativ de interesul pentru politică: tinerii cu educație crescută (25 %) sau care vin din familii cu stoc educațional crescut (22 %) sunt mai interesați de politică decât cei care au mai puțină educație, fie personală, fie în familie (15 %). În ceea ce privește genul, în timp ce 20 % dintre bărbați se declară interesați de politică, procentul corespunzător în rândul femeilor este de doar 15 %.

Răspunsurile arată și o relație semnificativă cu autopoziționarea pe axa stânga-dreapta, sugerând că cei care au o conștiință mai bine conturată a propriei poziții ideologice tind să fie mai interesați de politică decât restul. Astfel, 65 % dintre cei care nu știu să se plaseze pe scala stânga-dreapta declară că nu sunt interesați de politică și doar 8 % spun că sunt interesați de politică. Dacă ne raportăm la cei care au ales o poziție centrală pe axa stânga-dreapta (valorile 5 sau 6 pe scală), procentul celor neinteresați de politică scade la 43 %, iar al celor interesați crește la 14 %. În fine, procentul cel mai mare de tineri interesați de politică se regăsește printre cei care au o identitate politică bine stabilită, fie de stânga (25 %), fie de dreapta (28 %).

Cunoștințele despre politică sunt distribuite oarecum similar cu interesul pentru politică: 40 % spun că nu știu mare lucru despre politică, 34 % spun că au cunoștințe medii și puțin peste un sfert, 26 %, răspund că știu foarte multe despre politică. Dacă punem în relație cele două variabile – interes pentru politică și cunoștințe despre politică –, putem observa că există o asociere puternică între acestea: 63 % din respondenți au un nivel de cunoștințe care corespunde nivelului de interes pentru politică. Grupul celor care au mai mult interes pentru politică decât cunoștințe despre politică este de aproximativ 14 %, iar la polul opus se află cei 23 % din tineri care au mai multe cunoștințe despre politică decât interes pentru politică. **În categoria „cetățeanului model”, cel care nu doar că este interesat de politică, dar are și multe cunoștințe despre politică, se află doar un respondent din opt (12,5 %).**

Ca și în cazul variabilei anterioare, cunoștințele despre politică sunt asociate cu nivelul de educație: procentul celor care nu știu mare lucru despre politică scade de la 51 % în rândul celor cu educație scăzută la 25 % printre cei cu educație ridicată. În mod similar, procentul celor care au multe cunoștințe despre politică variază de la 20 % în rândul celor cu educație scăzută la 29 % printre cei cu educație ridicată. Merită menționat și că bărbații raportează în mai mare măsură (30 %) decât femeile (22 %) că au multe cunoștințe despre politică.

Interesul pentru politică poate fi asociat și cu **modul în care respondenții consideră că interesele tinerilor sunt reprezentate în politică**. Datele arată că respondenții sunt mai degrabă critici față de acest aspect: 55 % consideră că interesele tinerilor nu sunt reprezentate foarte bine în politică, 30 % apreciază reprezentarea ca fiind medie și doar 15 % consideră că interesele tinerilor sunt reprezentate corespunzător în politica românească. Perspectiva critică cu privire la reprezentarea intereselor tinerilor în politică este mai răspândită printre femei (59 %, comparativ cu 51 % în cazul bărbaților), printre respondenții minori (61 %), printre cei cu educație ridicată (59 %) și printre cei care locuiesc în mediul urban (57 %, comparativ cu 50 % în mediul rural). Chiar dacă opinia tine-

55 % consideră că interesele tinerilor nu sunt reprezentate foarte bine în politică

rilor români față de reprezentarea intereselor lor în politică este mai degrabă critică, cei 15 % dintre tineri care consideră că interesele lor sunt reprezentate corespunzător sunt suficienți pentru a pune România pe locul al doilea în regiune din acest punct de vedere. Doar tinerii turci (19 %) au o opinie mai bună despre această temă.

Ținând cont de procentul celor nemulțumiți, 55 %, este clar că slaba reprezentare a intereselor tinerilor în politică nu este o problemă națională, doar a României, ci una regională, identificată și în celelalte țări din regiune.

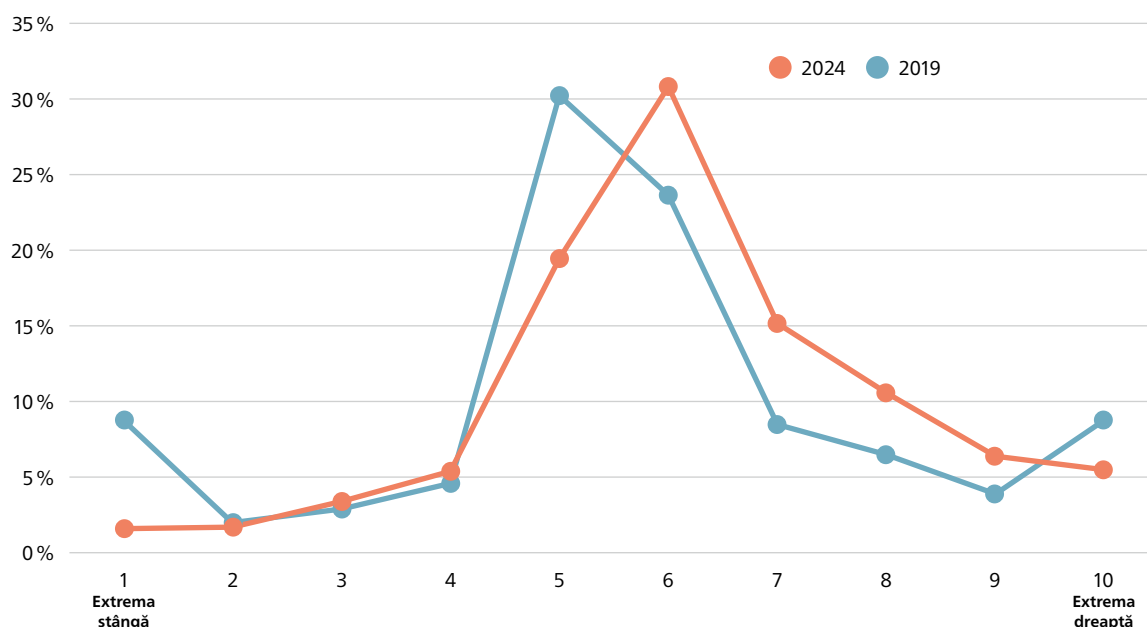
Dimensiunea stânga-dreapta

Plasarea pe axa stânga-dreapta este unul din instrumentele pe care le folosim pentru a descrie pozițiile ideologice ale cetățenilor și ale partidelor politice. În cazul de față, discutăm doar despre modul în care tinerii români se plasează ei înșiși pe această axă (vezi Figura 16). O primă observație care trebuie menționată este că doar aproximativ trei sferturi dintre respondenți (77 %) se pot autopozitiona pe această axă, în timp ce **23 % dintre respondenți declară că nu știu unde să se plaseze sau că nu vor să își indice poziția pe axă. Din acest punct de vedere, România se află în mijlocul grupului de țări incluse în analiză, procentul celor care nu știu să se autoplaceze pe scală variind de la 12 % în cazul Turciei până la 39 % în cazul Macedoniei de Nord.**

Merită menționat că raportarea la axa stânga-dreapta diferă în funcție de gen: femeile sunt mult mai dispuse să spună că nu știu ce poziție au pe această axă (28 %), comparativ cu doar 18 % dintre respondenții bărbați. Diferența de zece procente este distribuită pe întreaga scală, cu o concentrație ușor mai mare către zona dreaptă a scalei, valorile 8–9, unde se plasează ușor mai mulți bărbați. Raportat la întreaga scală însă diferențele dintre răspunsurile tinerilor și cele ale tinerelor din România sunt minore.

Figura 16 reflectă doar pozițiile celor 77 % dintre respondenți care au oferit un răspuns valid acestei întrebări. Imaginea este una standard pentru această întrebare în contextul societății românești: majoritatea respondenților se autoplacează la mijlocul scalei (50 % au ales valorile 5 sau 6), în timp ce pozițiile de dreapta și extrema dreaptă atrag de aproximativ trei ori mai mulți respondenți (38 %) decât pozițiile de stânga și extrema stângă (12 %).

Fig. 16 Auto-plasarea tinerilor din România pe axa stânga-dreapta

Felul în care tinerii se plasează ei înșiși pe scala stânga-dreapta este influențat de nivelul de interes al acestora pentru politică, despre care am discutat în secțiunea anterioară. Există două aspecte importante ale relației dintre cele două variabile. În primul rând, nivelul de interes pentru politică influențează puternic abilitatea tinerilor de a se autoplasa pe scala stânga dreapta: procentul celor care nu știu să se plaseze este de 33% în rândul celor neinteresați de politică, 16% în rândul celor cu un interes mediu pentru politică și de doar 10% în rândul celor care se declară foarte interesați de politică. În al doilea rând, datele arată că tinerii care se declară interesați și foarte interesați de politică tind să se plaseze în proporție mai mare în zona dreaptă a scalei. Astfel, dacă cei dezinteresați de politică se distribuie 10% la stânga, 56% la centru și 34% la dreapta, distribuția este diferită în rândul celor puternic interesați de politică: 14% dintre ei se plasează la stânga, 33% la centru și 52% la dreapta. Rămâne o întrebare deschisă de ce în România tinerii interesați de politică se plasează în proporție așa de mare pe partea dreaptă a scalei.

Comparativ cu anul 2019, se poate observa o mișcare a populației către partea dreaptă a scalei: dacă în 2019 se putea observa un echilibru între partea stângă a scalei (49%) și cea dreaptă (51%), doar cinci ani mai târziu, în 2024, partea stângă a scalei este ocupată de doar 31% dintre respondenți, în timp ce partea dreaptă este ocupată de 69% dintre tineri.

Înseamnă acest lucru că tinerii români s-au mutat semnificativ către dreapta? Discuția trebuie nu-anțată, căci autoplasarea pe axa stânga-dreapta este doar unul dintre indicatorii privind ideologia respondenților. Studiile de specialitate sugerează că o a doua dimensiune, construită pe baza unor teme socio-culturale, ar putea fi combinată cu axa stânga-dreapta pentru a construi un spațiu bidimensional care să explice mai bine poziția ideologică a cetățenilor și a partidelor politice. Dassonneville, Hooghe și Marks (2024) susțin chiar că importanța acestei dimensiuni a crescut în deciziile politice ale cetățenilor, în defavoarea tradiționalei axe stânga-dreapta.

Din păcate, în chestionarul nostru nu avem întrebări care să permită analiza acestei a doua dimensiuni, dar putem folosi alte valori și atitudini exprimate de respondenți pentru a estima poziția lor în această dimensiune. După cum am arătat în alte secțiuni din raport, distanța socială față de grupurile minoritare s-a redus, proporția respondenților care consideră că anumite grupuri nu au suficiente drepturi a crescut și tinerii români par să fie preocupați de teme precum protecția mediului înconjurător. Toate aceste teme sugerează că o mare parte a tinerilor români nu se regăsesc în politica din România, care pune accentul în principal pe teme de pe axa stânga-dreapta, și nu pe teme de interes pentru ei și care s-ar potrivi mai bine în a doua dimensiune a câmpului politic. De altfel, creșterea procentului celor care consideră că interesele tinerilor nu sunt bine reprezentate în politica românească este consecința faptului că partidele din România nu discută foarte mult temele sociale, identitare, care îi preocupă pe tineri.

Din această perspectivă, putem spune că deși răspunsurile la această întrebare sugerează o mișcare spre dreapta a tinerilor români, alte date din chestionar sugerează că aceasta este însoțită de o miș-

Prin comparație, în țări precum Albania, Muntenegru sau Macedonia de Nord procentul celor care se plasează la stânga e mai mare decât al celor care se plasează la dreapta, iar în restul țărilor raportul dintre cei plasați la dreapta și cei plasați la stânga nu depășește 1,8 la 1 (în cazul Sloveniei), semnificativ mai mic decât raportul de 3 la 1 observat în România.

Valori asociate cu dimensiunea stânga-dreapta

În această secțiune acordăm ceva mai multă atenție unor valori față de care, în mod tradițional, oamenii se raportează diferit, în funcție de propria ideologie. Valorile discutate se referă la rolul bisericii în societate și la rolul statului în economie.

Întrebați fiind despre influența bisericilor și a organizațiilor religioase, dacă au prea puțină sau prea multă putere, **mai mult de jumătate din tinerii români (53%) consideră că bisericile au prea multă putere**, în timp ce 34% consideră că au câtă putere ar trebui să aibă, iar 13% consideră că au insuficientă putere. Procentul celor care consideră că bisericile au prea puțină putere în România este asociat negativ cu nivelul de educație (21% dintre cei cu educație scăzută cred acest lucru, procent care scade la 14% printre cei cu educație medie și la doar 8% printre cei cu educație superioară) și cu interesul pentru politică (18% dintre cei neinteresați de politică susțin că bisericile nu au suficientă putere, procent care scade la 9% printre cei interesați de politică).

În mod surprinzător, și acesta este un rezultat care trebuie analizat suplimentar, relația acestei variabile cu autoplasmarea pe scala stânga-dreapta fiind invers decât cea așteptată. Astfel, dintre cei care se consideră de stânga, 27% consideră că biserica are prea puțină putere, 30% au o poziție de mijloc și 43% consideră că biserica are prea multă putere.

12% dintre tinerii din România se identifică ca fiind de stânga sau centru-stânga, în timp ce 38% se autoplasează la dreapta sau centru-dreapta

care de îndepărtare a unei părți a tinerilor de componenta tradiționalistă, autoritară, naționalistă a celei de-a doua dimensiuni invocate și înspre componenta verde, alternativă, libertariană a acesteia.

Comparațiile cu celelalte țări incluse în raport însă arată foarte clar că România este țara cu cel mai mic procent de tineri care se autoplasează la stânga sau centru-stânga (valorile 1-4 pe scală): doar 12% aleg această poziție, în timp ce procentul celor care aleg dreapta sau centru-dreapta (valorile 7-10 pe scală) este de peste trei ori mai mare: 38%.

Prin comparație, în rândul celor care se consideră de dreapta doar 8 % consideră că biserica are prea puțină putere, 36 % au o poziție de mijloc și 56 % consideră că biserica are prea multă putere. În mod tradițional, dreapta este asociată cu pozițiile pro-clericale, în timp ce stânga este asociată cu un scepticism ceva mai crescut față de biserică, dar datele arată că această relație este inversată în rândul tinerilor din România.

Un set suplimentar de trei întrebări a vizat rolul statului în economie, tinerii fiind rugați să răspundă dacă sunt de acord sau nu cu următoarele afirmații: „veniturile celor săraci și ale celor bogăți ar trebui să fie mai egale”, „statul ar trebui să aibă o mai mare participare în afaceri și industrie” și „guvernul ar trebui să își asume mai multă responsabilitate pentru a se asigura că toată lumea este ajutată”. Acordul cu aceste afirmații ar fi asociat cu o poziție de stânga, în timp ce dezacordul cu ele ar fi asociat cu o poziție de dreapta.

Rezultatele arată că tinerii se orientează majoritar în favoarea acestor afirmații: **55 % sunt de acord că veniturile ar trebui să fie mai egale**, 57 % sunt de acord că statul ar trebui să aibă o participare mai mare în afaceri și industrie, iar 73 % sunt de acord că este în responsabilitatea guvernului să ajute oamenii. Astfel, și în raport cu aceste variabile observăm o incongruență între valorile acceptate de tinerii români și autopoziționarea lor pe axa stânga-dreapta. Mai exact, deși 73 % dintre tineri se plasează pe partea dreaptă a scalei stânga-dreapta (valorile 6–10 pe scală), vedem aici că **majoritatea sunt de acord cu valori care sunt asociate în mod tradițional stângii, și nu dreptei politice**. Și când recalculăm acordul cu aceste valori doar în rândul celor care se consideră de dreapta, în continuare aceste valori sunt sprijinite de mai mult de jumătate din acest grup (50 %, 56 %, respectiv 64 %).

Această incongruență merită explorată suplimentar, dar o posibilă explicație este că o parte dintre cei care se autoplasează pe axa stânga-dreapta nu au o înțelegere corectă sau completă a sensului celor doi termeni.

Participarea la vot

Dat fiind că studiul nostru are în centrul său tinerii și că ultimele alegeri înainte de culegerea datelor au avut loc în anul 2020, înseamnă că respondenții care nu aveau 18 ani la data alegerilor din 2020 nu au avut ocazia să voteze până acum. Putem estima astfel că aproximativ jumătate din eșantion, cei care în 2024 au maximum 21–22 de ani, vor vota în 2024 pentru prima dată.

Ultimele alegeri din 2020 au fost alegeri pentru Parlamentul României și au avut loc în data de 6 decembrie. Întrebați fiind despre votul la aceste alegeri, 50 % din respondenți au răspuns că au votat, 17 % au răspuns că nu au votat, deși ar fi avut dreptul de a o face, iar 33 % au răspuns că nu au avut dreptul de a vota în 2020. În literatura de specialitate este bine-cunoscut faptul că în anchetele post-electorale rata de participare la vot este supra-raportată, din diverse motive.²³

Pornind de la această observație, am calculat rata reală de participare la vot folosind datele de prezență la alegerile parlamentare din 2020 (disponibile la <https://prezenta.roaep.ro/parlamentare06122020>) și datele privind populația rezidentă a României cu vârste între 18–29 de ani la data de 1 ianuarie 2021 (disponibile pe siteul Institutului Național de Statistică). Pe baza acestor date rezultă că **participarea la vot în 2020 în rândul tinerilor cu vârsta între 18–29 de ani a fost de 32,55 %**, semnificativ mai mică decât rata de participare raportată de ei înșiși în studiul nostru, de 50 %. Ținând cont de această observație, rezultatele din această secțiune legate de participarea la vot a tinerilor trebuie interpretate cu un gram de scepticism.

Respondenții noștri care au furnizat un răspuns valid au raportat următoarele opțiuni de vot la alegerile din 2020: 38 % au votat cu Partidul Național Liberal (PNL), 23 % au votat cu Partidul Social Democrat (PSD), 18 % au votat cu Uniunea Salvați România (USR), 10 % au votat cu Alianța pentru Unirea Românilor (AUR) și 11 % au votat pentru alte partide.

După cum era de așteptat, rezultatele diferă față de cele oficiale, fie datorită erorilor de memorie (întrebarea fiind pusă la mai bine de trei ani de la alegeri), fie raportării la alte alegeri (poate prezidențiale), fie comparării votului tinerilor cu rezultatele votului la nivel național. Diferențele cele mai mari se observă în cazul votului pentru PNL – 38 % raportat versus 25 % oficial – și al votului pentru PSD – 23 % raportat versus 29 % oficial. Pentru partidele mai mici, USR și AUR, procentele raportate sunt mai apropiate de cele oficiale.

Raportând votul din 2020 la caracteristicile socio-economice, se poate observa că votul pentru PSD este asociat negativ cu nivelul de educație al respondentului: pentru PSD au votat 35 % dintre cei cu educație scăzută, 24 % dintre cei cu educație medie și 17 % dintre cei cu educație ridicată. Cei din urban raportează, de asemenea, un procent mai mic de vot pentru PSD (19 %) față de cei din rural (28 %). Votul pentru USR este asociat pozitiv cu nivelul de educație: doar 7 % din cei cu educație scăzută au votat pentru acest partid, în timp ce în rândul celor cu educație superioară procentul corespunzător a fost de 27 %. USR a atras mai multe voturi și din urban (22 % față de 13 % în rural) și din rândul persoanelor cu resurse sporite (22 % comparativ cu 13 % dintre cei cu resurse scăzute). Se poate observa, așadar, că deși participarea la vot este supra-raportată, relațiile dintre vot și caracteristicile socio-economice, pe care le cunoaștem din studii anterioare, se regăsesc și în raportarea votului de către tinerii din eșantionul nostru.

În ceea ce privește intenția de vot la următoarele alegeri, tinerii români au indicat următoarele preferințe: 26 % au indicat că vor vota pentru PNL, 21 % au indicat că vor vota pentru PSD, 19 % pentru USR, 18 % pentru AUR și 16 % pentru alte partide. Ținând cont de momentul culegerii datelor, aceste „următoare” alegeri au avut loc pe 9 iunie, incluzând alegerile pentru Parlamentul European și pe cele pentru autoritățile locale.

Rezultatele alegerilor pentru Parlamentul European arată că la nivelul întregii populații 46 % dintre români au votat pentru Alianța Electorală PSD – PNL, 14 % au votat pentru Alianța AUR, 8 % au votat pentru Alianța Dreapta Unită (care a inclus USR), 5 % și-au anulat voturile, iar restul de 27 % au votat pentru alte partide.

Diferențele dintre intenția de vot raportată de tineri și rezultatele alegerilor pentru Parlamentul European sunt minore și sunt legate în mare parte de partidul USR. Diferența poate fi însă ușor explicată prin faptul că USR este cunoscut ca având în principal un electorat tânăr, precum și prin faptul că USR a avut o performanță foarte slabă la această rundă de alegeri.

Asocierile cu caracteristicile socio-economice ale respondenților sunt cele așteptate: AUR atrage mai mulți bărbați, în timp ce USR atrage mai multe femei. Respondenții cu educație crescută sunt semnificativ mai puțin atrași de PSD și PNL și mai atrași de USR. Nu în ultimul rând, respondenții cu resurse peste medie au indicat o preferință semnificativ mai mare pentru USR și semnificativ mai mică pentru AUR.

Respondenții au fost rugat să indice și care este partidul preferat. După cum era de așteptat, preferința pentru un partid politic se regăsește în mare măsură și în intenția de vot, deși între 10 % și 18 % dintre cei care preferă un partid politic declară că vor vota pentru alt partid politic. PNL reușește să transforme 90 % din suporteri în votanți, restul mergând către AUR (5 %), PSD (3 %) sau alte partide (2 %). Dintre cei care preferă PSD, 85 % declară că vor vota cu PSD, restul mergând către PNL (8 %), AUR (3 %) sau alte partide (4 %). USR își menține 88 % dintre suporteri ca votanți, restul distribuindu-se către PSD, PNL și AUR (câte 2 %) sau către alte partide (6 %). În cele din urmă, AUR, cel mai recent partid parlamentar, păstrează 82 % dintre suporteri ca votanți, restul îndreptându-se către PNL (5 %), PSD (4 %), USR (4 %) sau alte partide (5 %).

Participare civică și politică

Participarea la vot reprezintă doar o formă de participare politică, iar tinerii sunt cunoscuți ca fiind una dintre cele mai active categorii de vârstă din punct de vedere civic și politic.

Ținând cont de această observație, am analizat și implicarea tinerilor în alte forme de participare civică și politică: **semnarea unei petiții online (29 % au participat la o astfel de activitate), participarea la demonstrații (20 %), participarea la activități de voluntariat în ONG-uri (32 %), activitatea în cadrul unui partid politic sau al unui grup politic (10 %), boicotarea unor produse din motive politice sau ecologice (21 %) ori participarea la activități politice online (17 %)**. Pentru a simplifica analiza acestor date, am adunat numărul de activități la care tinerii români au participat și ne-am concentrat atenția pe cei care nu au avut niciun fel de activitate civică sau politică (43 % dintre tineri) și, la polul opus, pe cei care au participat la cel puțin trei tipuri de activități din cele menționate (18 % dintre tineri).

Datele arată că participarea civico-politică este influențată de nivelul de educație: 51 % dintre cei cu educație scăzută sunt inactivi, procentul acestora scăzând la 33 % în rândul celor cu educație ridicată. Participarea este mai crescută în mediul urban decât în cel rural, lucru de așteptat dat fiind că mediul rural nu oferă foarte multe oportunități de implicare civică sau politică. Interesul în politică este, de asemenea, asociat cu o mai mare rată de participare: dintre cei interesați de politică doar 19 % nu s-au implicat până acum în nicio formă de activitate civică sau politică, în timp ce procentul celor implicați în trei sau mai multe activități este de 43 %.

Încredere instituțională

Încrederea în instituțiile politice este unul dintre elementele necesare bunei funcționări a democrației, în special în democrațiile noi precum România. În Figura 17 prezentăm procentul tinerilor români care au declarat că au încredere multă sau foarte multă în diverse instituții politice.

Datele confirmă ceea ce știm despre încrederea instituțională în România: **UE și NATO se bucură de un nivel mare de încredere**, armata fiind singura dintre instituțiile naționale care se apropie, ca nivel de încredere, de instituțiile supra-naționale. Un al doilea grup de instituții, care beneficiază de încrederea a 22 %-31 % dintre respondenți, este format din instituții care au o activitate ușor de observat la nivel local: biserica, poliția, ONG-urile, primăria, justiția. Instituțiile care beneficiază de cel mai scăzut nivel de încredere sunt exact instituțiile-cheie ale sistemului politic: Parlament, Guvern și partide. În cazul acestora, procentul tinerilor care au declarat că au încredere este sub 20 %. Caracteristicile socio-economice ale respondenților nu produc diferențe semnificative la nivelul răspunsurilor, dar se observă că tinerii care se declară de dreapta au, în general, mai multă încredere în instituții decât cei care se declară de stânga (de patru ori mai multă în cazul partidelor politice și de două ori mai multă în cazul Guvernului).

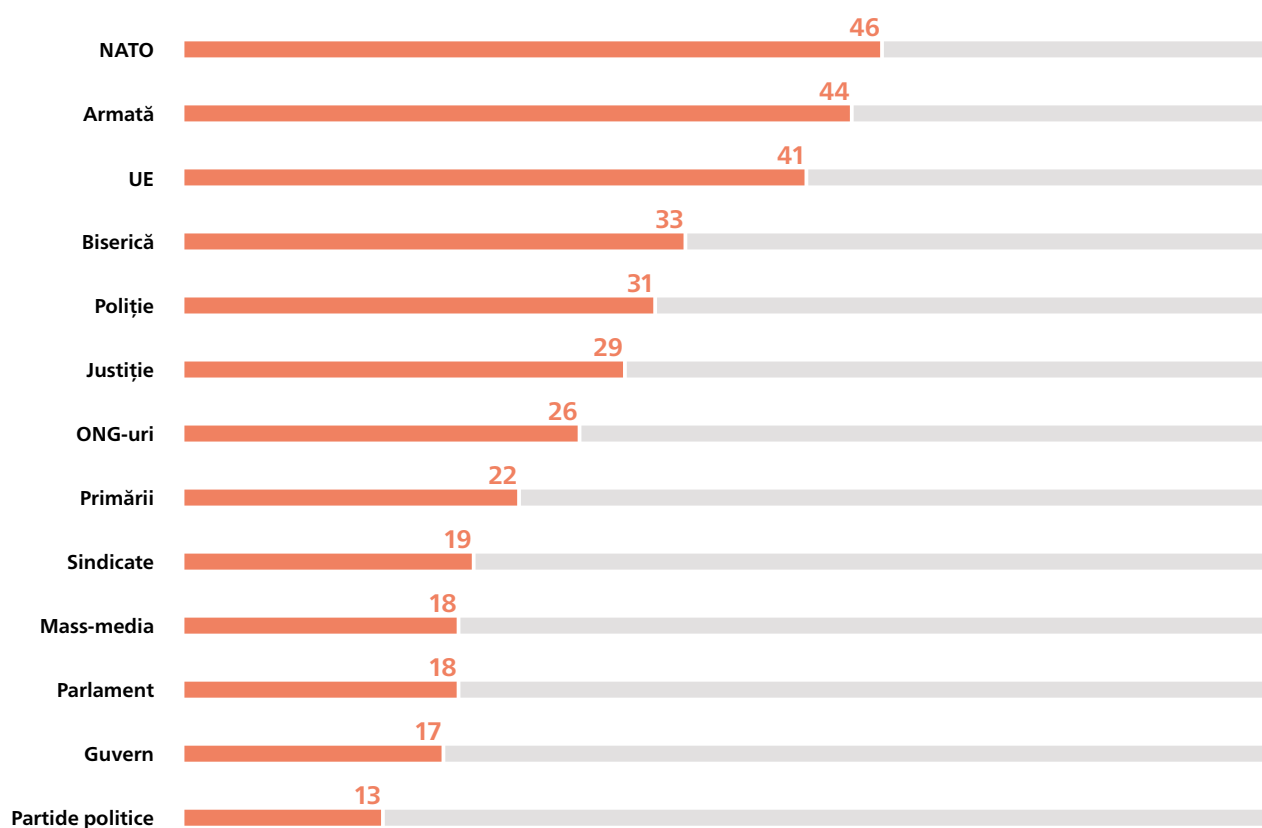
Prin comparație cu datele la nivelul întregii populații a României, clasamentul instituțiilor este, în mare parte similar, dar nivelul de încredere este semnificativ mai scăzut în rândul tinerilor decât în întreaga populație (pentru o bază de date conținând indicatori de încredere în România și țările Europei din 1980 până în 2023, vezi Tufiş, Ghica și Radu, 2023).

Personalități politice de încredere

Chestionarul a inclus o întrebare deschisă în care respondenții erau rugați să indice personalitatea politică în care au cea mai mare încredere. Fiind o întrebare deschisă, răspunsurile au mers în diverse direcții, de la cele care au respectat cerințele întrebării și până la cele de-a dreptul sugubete. În urma recodificării răspunsurilor, a reieșit că un sfert din respondenți (25 %) nu au dorit să răspundă întrebării, în timp ce un sfert (26 %) au răspuns că nu au încredere în nicio personalitate politică din România.

Fig. 17 **Încrederea în instituții în rândul tinerilor din România (în %)**

Ponderea răspunsurilor „în totalitate” și „destul de mult”

Din restul de jumătate (49%) care au oferit un răspuns valid, distribuția răspunsurilor este următoarea: **George Simion, Klaus Iohannis și Diana Șoșoacă se află pe primele trei locuri cu câte aproximativ 10% din mențiuni** (58 în cazul lui Simion, 57 în cazul lui Iohannis și 53 în cazul lui Șoșoacă). Urmează, pe pozițiile 4, 5 și 6, două partide și un politician, fiecare menționat de 8% dintre respondenți (45 de mențiuni fiecare): PSD, PNL și Mircea Geoană. Urmează Marcel Ciolacu, menționat de 6% din respondenți și AUR, menționat de 5% din respondenți. Pe ultimele trei locuri se află Cătălin Drulă, menționat de 14 respondenți, USR, menționat de 13 respondenți și Dacian Cioloș, cu același număr de mențiuni. Alte nominalizări au însumat 28% dintre mențiuni.

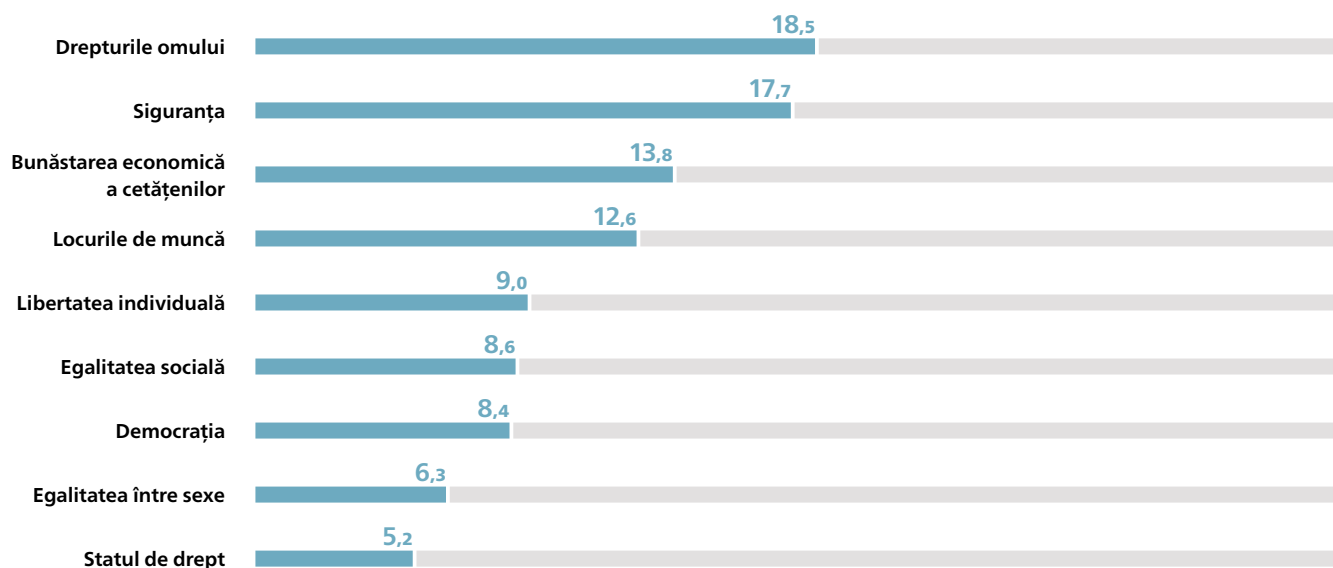
Valori asociate cu regimurile politice

În această secțiune analizăm opiniile tinerilor din România privind valorile asociate cu regimurile politice și evaluările lor cu privire la situația acestor valori în România și în cadrul Uniunii Europene.

Tinerii au primit o listă cu nouă valori care sunt de obicei asociate regimurilor politice și au fost rugați să le numească pe primele trei, în ordinea importanței. Clasamentul rezultat pe baza răspunsurilor tinerilor este cel prezentat în tabelul de mai jos (vezi Figura 18).

Fig. 18 Valori asociate regimului politic în rândul tinerilor români (în %)

Ponderea respondenților care au clasat următoarele valori printre primele 3

După cum se poate vedea, **în partea superioară a clasamentului găsim pe primul loc una dintre valorile centrale ale democrației, drepturile omului, dar următoarele trei valori alese ca fiind cele mai importante sunt toate mai degrabă indicatori de performanță a regimului politic decât indicatori definitorii ai acestuia: siguranța, bunăstarea economică și locurile de muncă.**

Acestea trei pot fi asigurate foarte bine și de un regim autoritar, nu doar de o democrație (ba chiar, în unele cazuri, pot fi asigurate chiar mai bine de regimuri autoritare, care nu trebuie să se preocupe de respectarea drepturilor și a libertăților individuale).

Raportat la caracteristicile socio-economice ale respondenților, majoritatea diferențelor sunt minore, fără să modifice semnificativ clasamentul acestor valori. Merită însă menționate următoarele:

→ Bărbații au ales într-o proporție mai mare decât femeile democrația și statul de drept, în timp ce femeile au ales în proporție mai mare siguranța și drepturile omului.

→ Tinerii de până în 18 ani au ales într-o proporție mai mare decât restul democrația și statul de drept și într-o măsură semnificativ mai mică egalitatea socială și egalitatea de gen.

→ Nivelul de educație este pozitiv asociat cu preferința pentru democrație, libertate individuală și bunăstarea economică a cetățenilor, dar este negativ asociat cu preferința pentru egalitate socială și locuri de muncă.

Tinerii au fost rugați, de asemenea, să evalueze cât de bună sau rea este situația acestor valori în România și în Uniunea Europeană, pe o scală de 5 puncte, de la 1 – Situație foarte proastă la 5 – Situație foarte bună (Figura 19).

Aceste date arată că **situația din România este evaluată ca fiind deficitară în principal sub două aspecte ce țin de performanța economică și de starea economiei mai degrabă decât de caracteristicile sistemului politic: locurile de muncă și bunăstarea economică a cetățenilor.** În cazul ambelor elemente, diferența dintre evaluările din România și cele din Uniunea Europeană este mai mare de un punct pe o scală de cinci puncte.

Egalitatea de gen, egalitatea socială și drepturile omului sunt următoarele trei valori pentru care performanța din România este considerată semnificativ mai redusă decât cea din Uniunea Europeană: diferența dintre scorurile medii pentru fiecare din cele trei este de aproximativ două treimi de punct pe scala de cinci puncte. Și pentru restul valorilor situația din UE este evaluată ca fiind mai bună decât situația din România, dar în cazul acestor diferențe maximă este de jumătate de punct pe scala de cinci puncte.

Trebuie remarcat, în raport cu aceste rezultate, că nici situația din Uniunea Europeană nu este evaluată ca fiind foarte bună: scorul mediu al evaluării din UE depășește jumătatea scalei (scor 3, situația nu este nici proastă, nici bună) pentru doar trei valori: locurile de muncă, bunăstarea economică și egalitatea de gen.

Democrație/autoritarism

Un pachet suplimentar a inclus întrebări care surprind poziția respondenților față de democrație și alternativele autoritare la aceasta. Răspunsurile sunt rezumate în Figura 20. Datele arată că cel puțin jumătate dintre tinerii din România sunt de acord că democrația este o formă bună de guvernare (55%), că este preferabilă oricărui alt tip de guvernare (50%) sau că este cel mai bun sistem de guvernare, dacă poate asigura oamenilor siguranța economică (50%). Pe de altă parte, procentul tinerilor care nu sunt de acord că democrația este bună variază, în funcție de întrebare, între 14% și 19%.

Este îngrijorător faptul că 25% dintre tineri sunt de acord că dictatura poate fi o formă de guvernare mai bună decât democrația în anumite situații, mai puțin de jumătate dintre tineri (47%) respingând această idee. La fel de îngrijorător este și faptul că 33% dintre tineri ar renunța la anumite libertăți civile pentru a avea un trai mai bun, iar 40% ar renunța la unele dintre aceste libertăți pentru o viață mai sigură. Un procent similar, 41%, consideră că ar fi bine pentru România să aibă un lider puternic, care nu își bate capul cu Parlamentul și cu alegerile.

Merită menționat că și în cazul acestor valori se poate identifica o asocieră cu poziția pe axa stânga-dreapta și interesul pentru politică. **Se remarcă faptul că cei care se plasează pe partea dreaptă a scalei stânga-dreapta și cei care se declară foarte interesați de politică tind să aprobe în procente ușor mai mari perspectivele autoritare.**

Principalele probleme ale României în următorul deceniu

Pentru ultima secțiune a raportului am păstrat răspunsurile tinerilor români care indică modul în care percep ei problemele care vor afecta România în următorul deceniu. Problemele au fost ordonate în tabel conform răspunsurilor tinerilor din România, dar Figura 21 include și răspunsurile tinerilor din celelalte țări din regiune.

După cum se poate vedea, **corupția rămâne pentru 72% dintre tinerii români principala problemă cu care România se va confrunta în următorul deceniu. Pe locurile doi și trei se află probleme care pot fi considerate ca având legătură cu corupția: emigrarea forței de muncă calificate din țară (57%) și calitatea serviciilor publice (54%).** Restul problemelor sunt menționate de mai puțin de jumătate dintre respondenți. Problemele cel mai rar menționate în România sunt terorismul (18%), slăbirea valorilor religioase și tradiționale (19%) și slăbirea democrației (21%).

Comparația cu celelalte țări din regiune arată atât similarități, cât și deosebiri: corupția este între primele trei probleme menționate în toate țările; șomajul este printre primele trei probleme în toate țările cu excepția României; emigrația și calitatea serviciilor publice sunt printre primele trei probleme menționate în șapte din cele 12 țări incluse în cercetare.

Fig. 19 **Valori asociate cu regimul politic din România și UE în rândul tinerilor din România**

Valori medii pe o scară de la „1 – foarte rău” la „5 – foarte bine”

	Scor mediu România	Scor mediu UE	Diferența UE-România
Locurile de muncă	2,16	3,39	1,23
Bunăstarea economică	2,12	3,26	1,14
Egalitatea de gen	2,39	3,05	0,66
Egalitatea socială	2,30	2,92	0,62
Drepturile omului	2,70	3,30	0,60
Statul de drept	2,45	2,96	0,51
Democrația	2,70	3,17	0,48
Siguranța	2,74	3,13	0,39
Libertate individuală	3,04	3,27	0,23

Fig. 20 **Democrație vs. autoritarism în rândul tinerilor din România (în %)**

	Dezacord	Neutru	De acord
Democrația este, în general, o formă bună de guvernare.	14	31	55
Democrația este întotdeauna și în orice situație preferabilă oricărui alt tip de guvernare.	19	31	50
Democrația este cel mai bun sistem de guvernare posibil numai atunci când poate asigura oamenilor siguranță economică.	17	32	50
Ar trebui să avem un lider puternic care nu trebuie să-și bată capul cu Parlamentul sau cu alegerile.	31	29	41
Uneori, libertățile civile ar trebui să fie limitate pentru a proteja mai bine cetățenii de terorism sau de alte amenințări.	28	33	40
Aș sacrifica unele libertăți civile pentru a-mi asigura un nivel de trai mai bun.	35	32	33
În anumite situații, dictatura este o formă de guvernare mai bună decât democrația.	47	28	25
Tinerii ar trebui să aibă mai multe posibilități să vorbească în politică.	13	24	63

Fig. 21 **Principalele provocări pentru țările din Europa de Sud-Est în următorul deceniu, conform tinerilor din regiune (în %)**

Cele mai importante 3 probleme în roșu, probleme de importanță medie în portocaliu, cele mai puțin importante probleme în verde.

	România	Bulgaria	Slovenia	Croația	Grecia	Turcia	Albania	Bosnia și Herțegovina	Kosovo	Macedonia de Nord	Munte negru	Serbia
Corupția	72	68	50	60	51	55	66	70	53	62	46	60
Forța de muncă calificată care pleacă din țară	57	44	40	60	39	52	59	71	44	55	59	61
Calitatea serviciilor publice	54	48	54	42	52	39	35	62	40	51	46	57
Șomajul	44	62	50	51	66	65	60	69	69	51	55	57
Inegalitățile	39	39	40	39	45	55	50	40	39	39	38	45
Schimbările climatice	36	36	42	38	50	44	32	30	26	21	29	34
Imigrația	32	47	53	47	50	55	56	45	50	40	31	38
Declinul demografic	29	41	22	40	36	23	35	28	19	22	26	29
Automatizarea locurilor de muncă	27	26	31	18	26	22	25	17	20	16	19	23
Slăbirea democrației	21	18	27	16	32	44	25	23	20	17	21	21
Slăbirea valorilor religioase și tradiționale	19	27	19	19	27	33	22	33	26	22	26	33
Terorismul	18	22	23	22	31	45	22	17	19	18	13	19

Principalele rezultate

1. Comparația cu datele din 2019 arată că în ultimii cinci ani tema drepturilor grupurilor minoritare s-a polarizat atunci când este vorba despre drepturile femeilor, ale minorităților etnice și ale minorității LGBTQIA+, în timp ce în cazul tinerilor și al oamenilor săraci nu s-au observat schimbări semnificative.

2. Tinerii români și-au exprimat preferința pentru intervenția statului în economie pentru a proteja mediul înconjurător.

3. Doar unul din opt tineri este interesat de politică și consideră că are multe cunoștințe despre politică. Pe de altă parte, interesul tinerilor pentru politică a crescut în comparație cu datele de acum cinci ani.

4. Majoritatea tinerilor consideră că interesele lor nu sunt reprezentate în politică. Femeile, tinerii minori și cei care locuiesc în urban au mai frecvent o perspectivă critică asupra reprezentării.

5. Aproximativ trei sferturi dintre tineri se pot autopozitiona pe o axă stânga-dreapta. Comparativ cu sondajul FES din 2018, se observă o deplasare către partea dreaptă a scalei. În prezent, proporția celor care se plasează la dreapta e dublă față de a celor care sunt la stânga.

6. Diferențele dintre intenția de vot raportată de tineri și rezultatele alegerilor pentru Parlamentul European din iunie 2024 sunt minore, exceptând partidul USR care are o proporție mai ridicată în sondaj.

7. Corupția rămâne pentru aproape trei sferturi dintre tinerii români principala problemă cu care România se va confrunta în următorul deceniu. Pe locurile doi și trei se află emigrarea forței de muncă calificate din țară și calitatea serviciilor publice.

8. Se remarcă faptul că cei care se plasează pe partea dreaptă a scalei stânga-dreapta și cei care se declară foarte interesați de politică tind să aprobe în procente ușor mai mari perspectivele autoritare.

Concluzii

Studiul oferă informații esențiale despre tinerii din România. În ansamblu, datele arată că tinerii sunt afectați de sărăcie și inegalitate într-o măsură surprinzător de ridicată în raport cu nivelul general de dezvoltare socială a țării. Astfel, ei sunt mai predispuși decât tinerii din alte țări studiate, cu nivel de dezvoltare mai redus sau egal cu al României, să raporteze că veniturile nu le ajung nici pentru strictul necesar. În același timp, opiniile lor despre sistemul educațional contribuie la înțelegerea rezultatelor modeste și a trendurilor nefavorabile în ceea ce privește abandonul școlar, șansele de succes școlar diferite în funcție de veniturile familiei și mediul de rezidență, precum și proporția redusă de absolvenți de universitate.

Ținând cont de aceste observații, nu e o surpriză că proporția tinerilor care se gândesc să emigreze e ridicată, chiar dacă este printre cele mai mici din regiune.

În contextul tendințelor de declin democratic în multe țări din lume, inclusiv în regiune, sunt importante datele privind atitudinile și comportamentele politice ale tinerilor. Astfel, studiul arată un interes scăzut al tinerilor față de politică, precum și faptul că majoritatea consideră că interesele lor nu sunt reprezentate de politicieni.

Aproximativ trei sferturi dintre tineri se pot poziționa pe o axă stânga-dreapta, cu o deplasare spre dreapta față de datele de acum cinci ani. Este îngrijorător faptul că cei foarte interesați de politică tind să aprobe mai frecvent perspectivele autoritare. În același timp, tinerii români au cel mai scăzut nivel de respingere a Uniunii Europene dintre țările studiate.

În plus, datele indică o orientare către valori post-materialiste precum autonomia, dezvoltarea profesională, sănătatea și alimentația sănătoasă. O noutate privind tinerii din România este observarea unei tendințe de secularizare. Merită notat și faptul că în comparație cu tinerii din regiune, cei din România sunt printre cei mai toleranți față de avort, homosexualitate, dar și față de mită, evaziune fiscală și nepotism. În același timp, corupția rămâne principala problemă pentru aproape trei sferturi dintre tineri. Însă, chiar dacă percepțiile asupra instituțiilor sunt foarte negative, speranțele de viitor privind viața personală sunt remarcabil de optimiste.

Studiul pune în evidență prezența unor diferențe de gen întâlnite în multe dintre societățile dezvoltate. Astfel, tinerele sunt mai critice față de calitatea reprezentării politice și tind să aibă orientări progresiste mai frecvent decât bărbaiții tineri.

În ansamblu, studiul argumentează că înțelegerea a ceea ce îi motivează sau împiedică pe tineri să participe la activitățile civice, precum și cunoașterea atitudinilor lor față de societate și politică sunt esențiale pentru conceperea unor inițiative menite să promoveze o cetățenie mai activă și un aspect esențial pentru dezvoltarea de politici în favoarea tinerilor.

Referințe

- Bădescu, Gabriel, Comșa, Mircea, Gheorghită, Andrei, Stănuș, Cristina and Claudiu Tufiș. (2010): Implicarea civică și politică a tinerilor [Civic and political involvement of young people]. Constanța: Dobrogea Publishing House.
- Bădescu, Gabriel, Sandu, Daniel, Angi, Daniela and Carmen Greab (2019): Studiu despre tinerii din România [A study on young Romanians] 2018/2019. Bucharest: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Băluță, Ionela and Claudiu Tufiș. 2022. Barometrul violenței de gen [Gender Violence Barometer] (2022): Violența împotriva femeilor în România: reprezentări, percepții [Violence against women in Romania: representations, perceptions]. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.
- Bucată, Roxana (2024): Transformări socio-ecologice în România: Atitudini, interese și temeri ale diferitelor grupuri sociale. [Socio-ecological transformations in Romania: attitudes, interests and fears of different social groups]. Bucharest: Friederich-Ebert-Stiftung.
- Buss, David (1999): Evolutionary psychology: The new science of the mind. Allyn & Bacon.
- Comșa, Mircea (2004): Rata de participare, supra-raportare și predicții electorale. Sociologie românească, 2(3) [Voter turnout, over-reporting and electoral predictions], Romanian Sociology, 2(3): 50–76.
- Comșa, Mircea and Camil Postelnicu (2013): Measuring social desirability effects on self-reported turnout using the item count technique, International Journal of Public Opinion Research, 25(2): 153–172.
- Dassonneville, Ruth, Hooghe, Liesbet and Gary Marks (2024): Transformation of the political space: A citizens' perspective, European Journal of Political Research, 63(1): 45–65.
- Edsall, Thomas (2024): The Gender Gap Is Now a Gender Gulf, New York Times, 29 May 2024. [→nytimes.com/2024/05/29/opinion/gender-gap-biden-trump-2024.html](https://www.nytimes.com/2024/05/29/opinion/gender-gap-biden-trump-2024.html)
- Quandt, M., Lomazzi, V. (2023): Solidarity: A European Value?, in: Polak, R. and Rohs, P. (eds) Values – Politics – Religion: The European Values Study. Philosophy and Politics, Critical Explorations series, Vol. 26. Springer. [→ doi.org/10.1007/978-3-031-31364-6_7](https://doi.org/10.1007/978-3-031-31364-6_7)
- Tufiș, Claudiu, Ghica, Luciana and Bogdan Radu (2023): Long-Term Trends of Political Trust Dynamics (1980–2023): Dataset and Codebook, Working Paper no. 1.3. TRUEDEM: Trust in European Democracies Project ([→ truedem.eu](https://truedem.eu)).

Note de final

- 1 Bădescu, Gabriel, Sandu, Daniel, Angi, Daniela și Carmen Greab. 2019. Studiu despre tinerii din România 2018/2019. București: Friedrich Ebert Stiftung
- 2 Studiul ICCS 2024. Raport național România
→ fes.de/lnk/5eg
- 3 Alexandru Manda. 21 iunie 2024. „Cifrele care clatină «mitul nepăsării» noilor generații: 682.588 de tineri au venit în plus la vot față de acum 4 ani/Surpriza vine de la cei mai activi”. Hotnews.
→ rb.gy/bvfuhz
- 4 Statistics on young people neither in employment nor in education or training. Mai 2024
→ rb.gy/rmr14k
- 5 Indicele de deprivare socială și materială al UE exprimă proporția persoanelor care nu-și pot acoperi cinci din 13 nevoi de bază ale vieții considerate indispensabile pentru un nivel de trai decent. Criteriile se referă la: imposibilitatea de a plăti chiria sau întreținerea și utilitățile, a nu avea un automobil, acces la internet, două perechi bune de pantofi, activități regulate de petrecere a timpului liber, a nu ieși în oraș cu prietenii sau familia o dată pe lună, a nu-și permite haine noi, toate acestea din motive financiare; vezi
→ ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/SEPDF/cache/99141.pdf
- 6 Severe material and social deprivation rate of youth: 6 %. 23 februarie 2024.
→ ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240223-1
- 7 Indicatorul este Produsul Intern Brut (PIB) calculat la paritatea puterii de cumpărare (PPC). Sursa: Eurostat (prc_ppp_ind).
- 8 Actual individual consumption per capita in 2023. 19 iunie 2024. Sursa: Eurostat (prc_ppp_ind_custom_11873692).
- 9 Mortalitatea infantilă, 5,7/1000, înregistrează cea mai ridicată valoare din UE (Mortality and life expectancy statistics – Statistics Explained (europa.eu), în timp ce speranța de viață, 75,1, este a treia cea mai scăzută, după Letonia și Bulgaria.
→ fes.de/lnk/5ed0
- 10 Institutul Național de Statistică
→ fes.de/lnk/5e
- 11 Indicatorul folosit de Eurostat „părăsirea timpurie a sistemului de educație și formare” – denumit anterior „părăsirea timpurie a școlii” – se referă la o persoană cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani care a terminat cel mult învățământul secundar inferior și nu este implicată în continuarea educației sau formării; indicatorul „părăsirea timpurie a sistemului de educație și formare” este exprimat ca procent al persoanelor cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani care îndeplinesc aceste criterii din totalul populației cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani.
- 12 Early leavers from education and training. Eurostat. mai 2024. → rb.gy/01r087
- 13 Comunicat al Institutului Național de Statistică din 14 iunie 2024, → insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/cs04r24.pdf
- 14 Pentru rezultatele din 2019, vezi Bădescu et al (2019).
- 15 Vezi Bădescu et al (2010).
- 16 Reziduurile standard ajustate $\geq \pm 1,96$ pentru celulele în care există asociere semnificativă.
- 17 Reziduurile standard ajustate $\geq \pm 1,96$ pentru celulele în care există asociere semnificativă.
- 18 Studiul este disponibil la adresa
→ library.fes.de/pdf-files/bueros/bukarest/15294.pdf
- 19 Reziduurile standard ajustate $\geq \pm 1,96$ pentru celulele în care există asociere semnificativă
- 20 Reziduurile standard ajustate $\geq \pm 1,96$ pentru celulele în care există asociere semnificativă.
- 21 Diferențele între grupuri au fost testate cu One-way ANOVA, testul $F=3.536$, $p=0.05$; testul Bonfferoni pentru comparație multiplă este semnificativ pentru $p=0.05$.
- 22 Diferențele între grupuri au fost testate cu One-way ANOVA, testul $F=1.758$, $p=0.10$; testul Tahmane pentru comparație multiplă este semnificativ pentru $p=0.05$.
- 23 Pentru o discuție detaliată în contextul românesc, vezi Comșa, 2004 sau Comșa și Postelnicu, 2013.

Figuri

- 10 **Fig. 1** Structura populației rezidente după grupa de vârstă, regiuni de dezvoltare și medii de rezidență (în %)
- 11 **Fig. 2** Proportia de tineri între 25–29 de ani care au studii superioare în țările UE
- 14 **Fig. 3** Opiniile tinerilor din România cu privire la corupția din sistemul de educație (în %)
- 15 **Fig. 4** Cum își petrec tinerii din România timpul online (în %)
- 18 **Fig. 5** Opinii privind factorii importanți pentru găsirea unui loc de muncă în rândul tinerilor din România (în %)
- 19 **Fig. 6** Motive de emigrare ale tinerilor din Români (în %)
- 22 **Fig. 7** Numărul estimat de copii și vârsta medie la care devin părinți (în %)
- 24 **Fig. 8** Opinii privind factorii importanți pentru alegerea unui partener (în %)
- 26 **Fig. 9** Priorități personale ale tinerilor din România (în %)
- 27 **Fig. 10** Motive de teamă sau îngrijorare în funcție de gen în rândul tinerilor din România (în %)
- 28 **Fig. 11** Dinamica atitudinilor față de avort și homosexualitate în rândul tinerilor din România
- 30 **Fig. 12** Opinii privind drepturile grupurilor marginalizate (în %)
- 32 **Fig. 13** Atitudini naționaliste în rândul tinerilor din România (în %)
- 34 **Fig. 14** Mulțumirea față de viața și starea emoțională
- 37 **Fig. 15** Evoluția comparativă a opiniei tinerilor din România privind drepturile grupurilor minoritare între 2019 și 2024 (în %)
- 40 **Fig. 16** Auto-plasarea tinerilor din România pe axa stânga–dreapta
- 45 **Fig. 17** Încrederea în instituții în rândul tinerilor din România (în %)
- 46 **Fig. 18** Valori asociate regimului politic în rândul tinerilor români (în %)
- 48 **Fig. 19** Valori asociate cu regimul politic din România și UE în rândul tinerilor din România
- 48 **Fig. 20** Democrație vs. autoritarism în rândul tinerilor din România (în %)
- 49 **Fig. 21** Principalele provocări pentru țările din Europa de Sud-Est în următorul deceniu, conform tinerilor din regiune (în %)

Despre autori

Gabriel Bădescu este profesor de științe politice și director al Centrului pentru Studiul Democrației la Universitatea Babeș-Bolyai, România. Interesele sale de cercetare includ tranzițiile democratice și economice, capitalul social, politicile educaționale, socializarea tinerilor, inegalitatea veniturilor și migrația.

Radu Umbreș este un antropolog de orientare cognitiv-evoluționistă și conferențiar universitar la SNSPA. Cercetările sale explorează interacțiunile și reprezentările sociale legate de moralitate, cooperare, (ne)încredere și credințe aparent iraționale. A publicat la Oxford University Press volumul „Living with Distrust”, o etnografie a unui sat din România, tradusă și publicată de Humanitas sub titlul „Neîncrederea. Cum funcționează România profundă”. În afara activității academice, este implicat în proiecte de comunicare științifică și cercetare socială aplicată.

Malina Voicu este profesor cercetător la Institutul de Cercetare a Calității Vieții al Academiei Române și Conferențiar Universitar la Universitatea din București. Interesele ei de cercetare se leagă de schimbarea valorilor și atitudinilor sub impactul transformărilor economice și politice, cu precădere în domenii precum valorile religioase, cele din sfera familiei, precum și în aria identității sociale și politice. A publicat numeroase articole în jurnale internaționale din domeniul Sociologiei și al Științelor Politice și este coordonatorul mai multor volume dedicate schimbării valorilor, publicate la edituri internaționale de prestigiu.

Claudiu Tufiș este conferențiar la Facultatea de Științe Politice a Universității din București. Cercetările sale se concentrează pe valorile și acțiunile oamenilor în raport cu contextul politic. Aceasta include cultura politică, democrația, comportamentul electoral și societatea civilă. De asemenea, este interesat de politicile publice legate de învățământul superior. Din 2016 este Data Manager pentru Global State of Democracy Indices (International IDEA) și a fost numit recent editor al Romanian Journal of Political Science. Pe lângă activitatea didactică, de cercetare și de consultanță, își oferă voluntar expertiza pentru diverse ONG-uri care promovează transparența, responsabilitatea și îmbunătățirea sistemului politic.

Impressum

Editor

Friedrich-Ebert-Stiftung Romania
Str. Emanoil Porumbaru 21, Apartment 3
RO-011421 București, Sector 1
România

Responsabilă pentru conținut

Anna-Lena Koschig Hölzl
Friedrich-Ebert-Stiftung Romania
Tel.: +40 21 211 09 82
Fax: +40 21 210 71 91
romania.fes.de

Seria de studii asupra tinerilor 2024

Cercetător principal: Elena Avramovska,
FES Democracy of the Future
Managementul proiectului: Saša Vasić, FES SOE
Comunicare SOE: Ema Džejna Smolo-Zukan, FES SOE
Coordonator de editare și comunicare non-SOE:
Margarete Lengger, FES Democracy of the Future
Asistent de proiect: Krisztina Stefán,
FES Democracy of the Future

Studiu asupra tinerilor din România 2024

Coordonator proiect: Tudorina Mihai, FES România
Editare și corectură: Miruna Voiculescu

Concept de design

René Andritsch & Heidrun Kogler

Comenzi și contact

office.romania@fes.de

Utilizarea comercială a materialelor publicate de Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) nu este permisă fără acordul scris al FES. Opiniile exprimate în această publicație nu reflectă neapărat punctele de vedere ale Friedrich-Ebert-Stiftung sau ale organizației pentru care lucrează autorul.

Scanează codul
și citește online:

